

JOVENTUT, IMPLICACIÓ I CONTEXT POLÍTIC A CATALUNYA

Una anàlisi de l'Enquesta de participació i política 2017

Roger Soler-i-Martí

JOVENTUT, IMPLICACIÓ I CONTEXT POLÍTIC A CATALUNYA

Una anàlisi de l'Enquesta de participació i política 2017

Roger Soler-i-Martí

Generalitat de Catalunya

JOVENTUT

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Soler i Martí, Roger, autor

Joventut, implicació i context polític a Catalunya : una anàlisi de l'Enquesta de participació i política 2017. – 1a edició. – (Col·lecció Aportacions ; 60)

Bibliografia

ISBN 9788439399056

I. Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies II. Catalunya. Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència III. Títol IV. Col·lecció: Aportacions ; 60

1. Joves – Activitat política – Catalunya 2. Joves – Catalunya – Actituds 3. Catalunya – Política i govern – S. XXI

321.02-053.81(460.23)

316.64-053.81(460.23)

32(460.23)20”

Aquesta publicació es pot consultar a www.gencat.cat/joventut/observatori

Aquesta publicació és una coedició del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i el Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència de la Generalitat de Catalunya.

© Generalitat de Catalunya

Avis legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

1a edició: juny de 2019

Tiratge: 550

Disseny i maquetació: Àrea d'innovació i programes estratègics. Unitat d'autoedició i disseny.

Direcció General de Joventut

Impressió: Entitat Autònoma del Diari Oficial i Publicacions

D.L.: B 16639-2019

ISBN: 9788439399056

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	7
1. TIPUS DE PARTICIPANTS JOVES. UNA MIRADA GENERAL A LA PARTICIPACIÓ JUVENIL	13
2. EL CONTEXT POLÍTIC. L'IMPACTE DEL PROCÉS SOBIRANISTA SOBRE LES ACTITUDS I L'ACTIVISME JUVENIL	27
3. EN SÍNTESI: TENDÈNCIES EN LA IMPLICACIÓ I LA PARTICIPACIÓ POLÍTICA DE LA JOVENTUT	41
4. CONCLUSIONS. PARTICIPAR DES DE LA PERIFÈRIA I SENSE INTERMEDIARIS EN UN ESCENARI DE MOBILITZACIÓ	49
BIBLIOGRAFIA	53
ANNEX	55

Les democràcies, a diferència d'altres sistemes polítics, necessiten la participació dels ciutadans i les ciutadanes per al seu funcionament òptim, sigui a dins de les institucions o, encara més, a fora d'elles. Només l'interès i la implicació activa de la ciutadania en l'esfera pública fa les democràcies legítimes i estables. En l'escenari actual de creixent incertesa, desgast de les institucions públiques i diversificació de les formes de comunicació, les vies que fa servir la ciutadania per participar van més enllà de les eleccions o dels mecanismes de consulta. Són especialment ràpids i profunds els canvis en les formes de participació que estan liderant les noves generacions. Cal que les institucions coneguin bé aquestes transformacions per poder donar-hi una resposta adequada.

Amb aquesta finalitat, l'Enquesta de participació i política (EPP) és un instrument per conèixer els canvis i les continuïtats en la participació de la ciutadania en els afers públics. L'Enquesta de participació i política és fruit de la col·laboració entre la Direcció General de Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i la Direcció General de Participació Ciutadana i Processos Electorals del Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència, i la del 2017 és la seva tercera edició, després de les del 2006 i 2011. L'EPP es consolida, doncs, com l'enquesta de referència en temes de participació a Catalunya i permet observar l'evolució produïda en la darrera dècada.

La del 2017 és ja la segona edició de l'EPP en què s'enquesta el conjunt de la població de Catalunya —no només les persones joves— i, per tant, permet analitzar les desigualtats intergeneracionals i intrageneracionals que es donen en el camp de la participació social i política.

La publicació que presentem consisteix en una anàlisi general dels principals resultats de l'EPP. L'anàlisi completa de les dades, elaborada per diversos especialistes en les temàtiques tractades, està publicada dins de la col·lecció "Estudis" de la Direcció General de Joventut. Els resultats d'aquestes aportacions constitueixen el millor punt de partida per conèixer la diversitat en les formes de participació i identificar espais d'intervenció per a l'obertura de les institucions democràtiques.

GEORGINA OLIVA I PEÑA

Secretària d'Infància,
Adolescència i Joventut
de la Generalitat de Catalunya

JORDI FOZ I DALMAU

Secretari de Transparència
i Govern Obert de la
Generalitat de Catalunya

INTRODUCCIÓ

En aquesta publicació se sintetitzen els principals resultats de l'anàlisi de l'Enquesta de participació i política (EPP) del 2017, impulsada per l'Agència Catalana de la Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i la Direcció General de Participació Ciutadana i Processos Electorals del Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència. Els resultats complets de l'anàlisi estan publicats dins la col·lecció "Estudis" de la Direcció General de Joventut (Soler-i-Martí, 2019), en un volum amb el mateix títol que el de la present publicació. Les dues publicacions es poden consultar també en línia.

Les dades de l'anterior edició de l'EPP, de l'any 2011, van contribuir a posar de manifest, de manera inequívoca, que calia revisar els discursos sobre l'apatia o la desafecció política de les persones joves. Ja hi havia recerques que, des de diverses disciplines, anaven apuntant que, en paral·lel a un cert distanciament de les generacions més joves amb la política partidista i institucional, hi havia formes de compromís social i polític que estaven creixent. L'aportació més rellevant de l'EPP va ser demostrar com era d'evident aquesta tendència pel cas de Catalunya. Es van comparar, per exemple, els patrons de participació amb la gent adulta i com aquesta idea s'anava expressant de diverses maneres en funció del tipus de participació o actituds polítiques analitzades. Les conclusions de l'estudi, doncs, dibuixaven una joventut heterogènia i amb moltes diferències internes, però que en termes generals prefeix establir una relació directa, sense intermediacions amb les causes que la porten a comprometre's socialment i políticament. Això fa que busqui formes de participació més directes i menys mediatades per les institucions, els partits o les organitzacions polítiques tradicionals. Unes institucions, per cert, que cada cop es presenten més distanciades de la ciutadania i en especial de la joventut, que mostra actituds d'insatisfacció i desconfiança amb el funcionament de la democràcia i les seves institucions (Soler-i-Martí, 2013).

Precisament, cal tenir en compte que el treball de camp de l'anterior edició de l'EPP es va dur a terme en plena crisi econòmica i pocs mesos després de les mobilitzacions dels indignats, en un clima, per tant, d'activació política i de consolidació d'un discurs crític amb el funcionament del sistema polític, econòmic i social amb un important component generacional.

Un dels objectius fonamentals de l'actual edició de l'EPP consisteix, precisament, a veure quins elements es mantenen estables i quins han variat. Quina és, per tant, la consistència d'aquestes transformacions en les orientacions i els comportaments polítics de la joventut. Això, a més, en un moment en què els indicadors macroeconòmics indiquen que s'ha deixat enrere la crisi però en el qual encara es mantenen gran part dels seus efectes sobre tota una generació. Una generació jove, per tant, encara molt marcada per la incertesa i la vulnerabilitat, amb la qual ha hagut de construir el seu projecte de vida adulta, que ha tingut enormes dificultats per integrar-se en els espais de més centralitat i estabilitat que, en teoria, representen el món adult. També és, però, una generació jove amb un repertori de formes d'accés a la informació que no para de créixer i, per tant, una generació hiperconnectada amb molts recursos per a la implicació.

Però si el context de crisi va ser clau, i segueix sent-ho, per interpretar les formes d'entendre, implicar-se i actuar socialment i políticament de la joventut, l'escenari que s'analitza en aquesta edició de l'EPP està completament tenyit pel procés independentista. El treball de camp es va dur a terme el mes de novembre de 2017, just després de l'octubre de 2017, probablement el mes més convuls políticament de la democràcia a Catalunya. Aquest context condiona completament les actituds i els comportaments polítics de la ciutadania i també de la població jove. Des d'un punt de vista analític, representa una oportunitat única per analitzar la reacció de la joventut en aquest context tan alterat pel procés independentista i, alhora, un repte per, enmig de tant soroll, identificar les tendències de més llarg abast que encaixen amb els resultats de les anteriors edicions de l'EPP.

L'Enquesta de participació i política 2017

L'Enquesta de participació i política és el principal instrument d'anàlisi periòdica de les actituds polítiques i les pràctiques de participació de la joventut a Catalunya, tant pel que fa a la seva caracterització com a col·lectiu com per la comparació amb altres grups d'edat. És, per tant, un instrument fonamental en el disseny de polítiques de foment de la participació i l'associacionisme. L'actual edició de l'EPP, els resultats de la qual es presenten en aquesta publicació, és la tercera, després de la de 2005 i de 2011, i ha de permetre veure l'evolució de la relació dels ciutadans (especialment els més joves) amb la democràcia en l'última dècada. Una dècada llarga en què, com ja s'ha apuntat, els canvis en el context social i polític han provocat, d'una banda, un cert allunyament de la ciutadania més jove de les institucions públiques i, de l'altra, un augment de les mobilitzacions vinculades a noves demandes socials i democràtiques i al procés sobiranista.

Des de l'anterior edició, el projecte de l'EPP és un projecte compartit entre l'Agència Catalana de la Joventut, del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, i la Direcció General de Participació Ciutadana i Processos Electorals, del Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència. Aquesta col·laboració va possibilitar que l'any 2011 la mostra de l'EPP s'estengués al conjunt de la població de més de 15 anys, la qual cosa ha permès comparar les actituds polítiques i els comportaments participatius amb la resta de grups d'edat. D'aquesta manera es poden contrastar algunes idees preconcebudes de la participació i l'afecció política de les persones joves en relació amb la població adulta. També des de l'edició anterior el projecte compta amb la col·laboració del Centre d'Estudis d'Opinió, que s'encarrega de la selecció i contractació de l'empresa de camp i garanteix la qualitat tècnica de l'enquesta.

El qüestionari està estructurat en diversos grups de preguntes sobre aspectes vinculats al procés de socialització política (dinàmiques de participació a l'etapa educativa, activitat política dels progenitors), col·laboració amb entitats i col·lectius, actituds i valors polítics (actituds d'implicació política, impacte de la crisi i el procés sobiranista sobre actituds i comportaments polítics, posicionament ideològic, sentiment de pertinença, identificació partidista, posicionament sobre temes socials i

polítics, satisfacció democràtica i confiança en les institucions...), comportaments polítics (repertoris de participació *offline* i *online*, record de vot, hàbits ètics, processos de participació ciutadana) i preguntes sobre el perfil sociodemogràfic de la persona enquestada.

Tot i que la mostra, d'un total de 1.900 individus, inclou el conjunt de la població de més de 15 anys, per poder aprofundir en l'anàlisi de la joventut, la mostra és més gran entre la població de 16 a 30 anys (1.000 individus). La resta de grups d'edat tenen una mostra inferior (900 individus) que permet comparacions amb els joves. En concret, la mostra es va elaborar a partir del Padró continu d'habitants de gener de 2015. Es tracta d'un mostreig polietàpic estratificat per conglomerats amb selecció aleatòria proporcional de les unitats de mostreig primària (municipis) i secundària (seccions) i per rutes aleatòries i quotes de lloc de naixement, sexe i edat de les unitats últimes (individus).

A continuació es presenta la fitxa tècnica de l'EPP

Àmbit geogràfic: Catalunya

Univers: població de 16 anys i més, resident a Catalunya

Mètode de recollida de la informació: enquesta presencial

Mostra: 1.900 individus (1.000 de 16 a 29 anys i 900 de més de 29 anys)

Quotes: encreuades de lloc de naixement, sexe i edat

Error mostral: $\pm 2,96$

Treball de camp: del 2 al 29 de novembre de 2017

Estructura de la publicació

Aquesta publicació recull alguns dels resultats més destacats d'una recerca més exhaustiva publicada amb el mateix títol a la col·lecció "Estudis" de la Direcció General de Joventut, en què hi han col·laborat diferents autors que han analitzat diferents dimensions i temes vinculats a la relació de les persones joves amb la política a Catalunya. Així, doncs, a les pàgines següents es presenta només una part petita i simplificada dels resultats de la recerca.

En la primera part de la publicació es presenta una tipologia de joves en funció dels seus patrons de participació. És una anàlisi que es queda en un pla molt general, però que permet fer-se una idea de la diversitat de la joventut quan es parla de la seva participació política i ajuda a dimensionar el fenomen en aquesta diversitat. A més, permet recollir sintèticament l'efecte d'alguns factors de desigualtat que s'han posat de manifest en les diverses anàlisis recollides en la publicació completa. Com ja s'ha advertit, aquesta és una enquesta marcada per un context polític d'una enorme intensitat. Per això, a la segona part s'ofereix una anàlisi d'aquest context tan determinant per interpretar els resultats. L'objectiu és recollir alguns elements que han aparegut a les anàlisis que els diversos autors i autores han fet de l'EPP i aprofundir a entendre de quina manera els mesos entorn de l'1 d'octubre del 2017 van impactar en les actituds i els comportaments de la ciutadania i, en particular, de la gent jove.

En una tercera part, es fa l'exercici d'identificar tendències més estables de la relació de les persones joves amb la política. Precisament, ha calgut analitzar l'impacte del context immediat per entendre quins fenòmens van més enllà de l'efecte de les circumstàncies a curt termini i poden ajudar a entendre cap a on es dirigeixen les actituds i els comportaments polítics de la joventut. Per fer aquest exercici es fa un recull de diferents resultats presents en els capítols de la publicació completa.

Finalment, les conclusions recullen alguns elements que travessen tota l'anàlisi.

1. TIPUS DE PARTICIPANTS JOVES. UNA MIRADA GENERAL A LA PARTICIPACIÓ JUVENIL

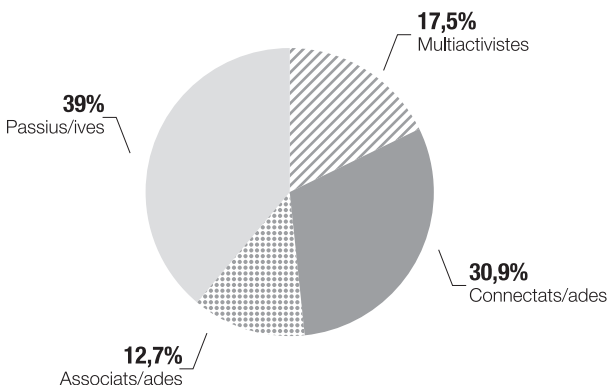
Per fer una mirada general dels patrons de participació política de la joventut, es presenta una classificació de les persones joves en funció de les seves pràctiques de participació política. Es tracta d'una anàlisi de clúster que agrupa els individus en funció d'una sèrie de variables. El resultat de l'anàlisi és una tipologia molt simple de quatre grans patrons de comportament polític de les persones joves a Catalunya.

El que es mostra a continuació, per tant, no té la intenció de representar la complexitat de la participació juvenil i de la relació del col·lectiu jove amb la política. Aquesta anàlisi, en canvi, serveix per identificar alguns elements que s'han treballat amb més profunditat en l'estudi complet i per fer-se una idea de la diversitat de la joventut en relació amb els seus patrons de participació. Per a l'anàlisi s'han introduït les variables de diferents formes de participació política següents: participar o col·laborar actualment amb alguna entitat (no esportiva), ser membre responsable o organitzador/a d'alguna entitat o col·lectiu (no esportiva), haver contactat algun polític o col·laborat amb l'ajuntament en la realització d'actes en els últims 12 mesos, haver consumit o boicotejat algun producte en els últims 12 mesos per raons polítiques, socials o mediambientals, haver participat en els últims 12 mesos en algun acte de protesta (manifestació, concentració o signatura de peticions), haver participat en actes de protesta il·legals en els últims 12 mesos, haver lluit missatges o insgnies polítiques, haver participat o difós missatges polítics a través d'internet o les xarxes socials en els últims 12 mesos i haver participat en processos de participació ciutadana organitzats per l'Administració.

L'anàlisi de clúster agrupa els individus en diferents grups que es procura que siguin el més semblants possible entre els membres del mateix grup i el més diferents possible entre grups diferents, sempre en rela-

ció amb les variables introduïdes. D'aquesta manera hem obtingut, en aquest cas, quatre grups de persones joves en funció dels seus patrons de participació política.

GRÀFIC 1. Tipus de joves en funció de la seva participació política. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

El gràfic mostra la magnitud dels quatre grups que han resultat de l'anàlisi que hem batejat com a multiactivistes, connectats/ades, associats/ades i passius/ives. A continuació es descriuen les característiques de cada grup.

El grup de les persones **multiactivistes** (un 17,5% de les persones joves) són els que presenten uns nivells de participació més alts en pràcticament totes les variables de participació. Són, per tant, el perfil de persones joves més actives políticament. La taula 1 presenta els nivells de participació dels individus inclosos en aquest grup. Si ens fixem, per exemple, en el pes de cadascuna de les variables de participació en el grup respecte a la mitjana, observem com els i les multiactivistes participen fins a quatre cops o més que la mitjana en participació expressiva, protesta il·legal, contacte i col·laboració institucional, processos partici-

patius o ser responsables d'entitats. En el cas de la protesta i la participació en línia, pràcticament totes les persones joves incloses en el grup ho han dut a terme.

TAULA 1. Patrons de participació de les persones joves multiactivistes. Catalunya, 2017¹

N=182 17,5%	N	% de la variable ²	% del grup ³	Pes ⁴	Sig. ⁵
Participació expressiva	130	71,8	71,4	4,11	*
Protesta il·legal	81	93,1	44,5	5,33	*
Protesta	181	42,5	99,5	2,43	*
Contacte i col·laboració institucional	94	70,7	51,6	4,05	*
Processos participatius de l'Administració	76	78,4	41,8	4,49	*
Participació en línia	171	40,3	94,0	2,31	*
Consum polític	107	42,0	58,8	2,40	*
Responsable d'entitats	32	69,6	17,6	3,98	*
Participació en entitats	75	36,2	41,2	2,07	*

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

Un aspecte que destaca del grup és que la variable que més distingeix el grup és la participació expressiva (cal recordar que l'ordre de les variables a la taula indica la seva importància per definir el grup), la qual

¹ A les taules següents de descripció dels diferents grups del clúster (taules 1, 2, 3 i 4) l'ordre en què es presenten les diferents variables de participació indica la importància que té cadascuna en la definició del grup.

² Percentatge d'individus del grup que han dut a terme l'acció de participació respecte al total d'individus que han dut a terme l'acció del conjunt de la mostra.

³ Percentatge d'individus del grup que han dut a terme l'acció de participació respecte al total d'individus del grup.

⁴ Ràtio del percentatge d'individus que han dut a terme l'acció en el grup respecte al total d'individus que han dut a terme l'acció en el global de la mostra. Quan el valor és 1, significa que el pes de la variable al conglomerat és el mateix que al total de la població; quan està per sota d'1 significa que és menor, i quan està per sobre d'1, major.

⁵ *Significa que la variable és significativa per a un nivell de confiança del 95% amb una prova de khi quadrat.

cosa pot donar una idea de la rellevància que té la participació política en aquest grup de joves a l'hora de presentar-se al món, en clau d'identitat. D'alguna manera, el fet que la característica de lluir símbols o emblemes amb contingut social i polític sigui l'element més determinant del grup, indica la importància que té la implicació política en aquest perfil de joves com un element d'identitat i distinció.

És destacable que malgrat que la majoria manifesten participar (i fins i tot liderar) entitats i col·lectius, les variables d'associacionisme són les que tenen menys importància per distingir el grup, mentre que les variables de protesta són més determinants.

A l'annex es recull una taula amb les característiques sociodemogràfiques i alguns indicadors d'actituds polítiques dels diferents grups d'aquesta tipologia de joves, per tal de tenir una idea de la composició social de cada grup. En el cas dels i les multiactivistes destaca, especialment, que són el grup amb un nivell d'estudis més alt, tant els joves com els seus progenitors. També hi ha més presència de joves que tenen el català com a llengua familiar (un 67,6% respecte al 42,25 de mitjana). Un element a destacar és que és el grup on hi ha un percentatge més elevat de joves que viuen en municipis petits (de menys de 10.000 habitants).

Pel que fa a les actituds polítiques són, com era d'esperar, el grup que presenta més interès per la política. Són també el grup que se situa ideològicament més a l'esquerra. Però segurament l'element més significatiu és que el percentatge de joves multiactivistes que es defineix com a independentista (77,5%) és més del doble que la mitjana (35,5%), la qual cosa fa pensar que el context polític de finals del 2017 amb una alta mobilització de l'independentisme accentua les diferències de mobilització entre els diferents grups de la tipologia.

Entre les persones joves que mostren certs nivells de participació, el grup dels **connectats/ades** és els més nombrosos (30,9%). Mostren uns nivells de participació relativament alts en accions de participació que es duen a terme de forma individual o fins i tot privada: un 62,7% manifesten participar políticament a través d'internet, una majoria assisteixen a actes de protesta (60,2%) i també mostren nivells de consum polític superiors a la mitjana. En canvi, cap de les persones que està en aquest grup participa o col·labora amb una entitat. De fet, aquest

element, el fet de no participar ni col·laborar amb cap entitat, seguit de la seva participació en línia, són les variables que més influeixen en la distinció del grup. Són, per tant, un grup que no mostra una implicació política gaire alta, però que tampoc està desvinculada de la vida política. Aquesta connexió amb la realitat social i política es produeix a títol individual i sobretot a través de formes de participació extrainstitucionals.

TAULA 2. Patrons de participació de les persones joves connectats/ades. Catalunya, 2017

N=322 30,9%	N	% de la variable	% del grup	Pes	Sig.
Participació en entitats	0	0,0	0,0	0,00	*
Participació en línia	202	47,6	62,7	1,54	*
Protesta	194	45,5	60,2	1,47	*
Protesta il·legal	0	0,0	0,0	0,00	*
Consum polític	109	42,7	33,9	1,38	*
Responsable d'entitats	1	2,2	0,3	0,07	*
Processos participatius de l'Administració	16	16,5	5,0	0,53	*
Participació expressiva	49	27,1	15,2	0,88	
Contacte i col·laboració institucional	35	26,3	10,9	0,85	

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

Pel que fa al seu perfil social, són el grup que més s'assembla a la mitjana de la població. Malgrat això, els joves més joves (els de 16 a 19 anys) hi estan sobrerrepresentats, cosa que pot indicar que, en alguns casos, aquesta forma de connexió amb l'esfera política a títol més individual podria ser la porta d'entrada a altres pràctiques de participació més intensives. També hi estan lleugerament sobrerrepresentats els homes (56,8%).

En relació amb les actituds, es mostren més interessats en política que la mitjana tot i que menys que el grup dels multiactivistes i se situen molt a prop de la mitjana tant en ideologia esquerra-dreta com en suport a la

independència. En aquest últim element destaca que és un dels grups on hi ha menys joves que no mostren cap posició, cosa que indica novament que són un perfil de jove que, malgrat no ser militant, es manté connectat a la realitat política i s'hi posiciona.

El següent grup és el dels i les joves **associats/ades**. La característica fonamental d'aquest grup és que tots els seus membres manifesten haver participat o col·laborat amb alguna entitat o associació (alguns d'ells amb responsabilitats) però, en canvi, tenen uns nivells molt baixos de participació a través d'altres formes de participació. Es tracta del grup menys nombrós; representa un 12,7% de la mostra. Sembla, per tant, que hi ha un perfil no gaire nombrós de joves que canalitzen la seva participació exclusivament a través de la col·laboració amb entitats. Per tant, en aquest grup s'hi troben els joves associats menys actius. En canvi, en el grup dels multiactivistes hi ha també les persones joves associades que participen a través d'altres formes.

TAULA 3. Patrons de participació de les persones joves associats/ades. Catalunya, 2017

N=132 12,7%	N	% de la variable	% del grup	Pes	Sig.
Participació en entitats	132	63,8	100,0	5,03	*
Participació expressiva	2	1,1	1,5	0,09	*
Contacte i col·laboració institucional	4	3,0	3,0	0,24	*
Responsable d'entitats	12	26,1	9,1	2,06	*
Protesta il·legal	4	4,6	3,0	0,36	*
Processos participatius de l'Administració	5	5,2	3,8	0,41	*
Consum polític	39	15,3	29,5	1,21	
Protesta	51	12,0	38,6	0,95	
Participació en línia	51	12,0	38,6	0,95	

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

Es tracta del grup amb més presència, en termes relatius, de dones (62,1%) i del grup de joves més grans (de 25 a 29 anys) i, en conso-nància, allà on hi ha més joves emancipats. També és el grup amb més presència de joves a l'atur, fins i tot per sobre del grup dels passius/ives. Hi predominen les persones joves amb el castellà com a llengua familiar i amb residència a Barcelona.

Pel que fa a les actituds polítiques, mostren una implicació propera a la mitjana, més desconfiança en les institucions i, pel que fa al posiciona-ment sobre la independència, hi ha un 10% menys d'independentistes que la mitjana i un 22% de no posicionats.

Finalment, trobem el grup més nombrós (un 39%) dels **passius/ives**. Tal com fa evident la taula 4, la seva característica és que no participen a través de cap de les formes de participació recollides a l'anàlisi. El grup recull, per tant, el perfil de joves menys actius i implicats socialment i políticament.

TAULA 4. Patrons de participació de les persones joves passius/ives. Catalunya, 2017

N=406 39,0%	N	% de la variable	% del grup	Pes	Sig.
Protesta	0	0,0	0,0	0,00	*
Participació en línia	0	0,0	0,0	0,00	*
Consum polític	0	0,0	0,0	0,00	*
Participació en entitats	0	0,0	0,0	0,00	*
Participació expressiva	0	0,0	0,0	0,00	*
Contacte i col·laboració institucional	0	0,0	0,0	0,00	*
Processos participatius de l'Administració	0	0,0	0,0	0,00	*
Protesta il·legal	2	2,3	0,5	0,06	*
Responsable d'entitats	1	2,2	0,2	0,06	*

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

El seu respon al perfil social més desafavorit: són el grup que presenta un nivell d'estudis més baix (la meitat només amb estudis obligatoris o inferiors), amb els progenitors amb un nivell educatiu també baix. Juntament amb el grup dels associats/ades, és on trobem més joves de famílies castellanoparlants (47,5%) i d'altres llengües (20,9%). També, igual que en el cas dels associats/ades, un 35% del grup ha nascut fora de l'Estat espanyol. Pel que fa al municipi de residència, destaca la presència de joves en municipis grans (42,6%), però no de Barcelona (11,6%). Pel que fa a les actituds, són els que mostren menys interès per la política, els que se situen més a la dreta, i més partidaris de la unitat de l'Estat (60,6%), tot i que també destaquen els que no es posicionen (25,1%).

Per tal d'aprofundir una mica més en els determinants dels diferents perfils de participació, la taula 5 presenta unes regressions logístiques pel fet de pertànyer a cadascun dels grups del clúster. La regressió permet veure l'efecte de les diverses variables independents introduïdes (que en aquest cas fan referència al perfil sociodemogràfic, de transicions juvenils, d'origen familiar i d'actituds polítiques) sobre el fet de pertànyer a cadascun dels grups quan mantenim la resta de les variables controlades.

TAULA 5. Models de regressió de la tipologia de joves en funció de la participació política. Catalunya, 2017

Variables	Multi activistes	Connectats /ades	Associats /ades	Passius /ives
	B SE	B SE	B SE	B SE
Sexe (dona)	0,138 0,240	-0,567*** 0,181	0,758*** 0,282	0,118 0,221
Grup d'edat	De 16 a 19 anys			
	De 20 a 24 anys			
	0,165 0,355	0,061 0,267	-0,372 0,427	-0,091 0,335
De 25 a 29 anys				
	0,137 0,416	-0,098 0,309	-0,474 0,482	0,132 0,371

Variables		Multi	Connectats	Associats	Passius
		activistes	/ades	/ades	/ives
		B	B	B	B
		SE	SE	SE	SE
Nivell educatiu	Estudis obligatoris o inferior (ref.)				
	Estudis secundaris postobligatoris	0,232 0,307	-0,259 0,210	0,604* 0,345	0,000 0,244
	Estudis superiors	0,425 0,405	-0,054 0,290	0,122 0,455	-0,207 0,361
Situació d'activitat	Treballant (ref.)				
	Estudiant (exclusivament)	0,419 0,305	0,108 0,238	-0,396 0,378	-0,436 0,308
	A l'atur	-0,349 0,549	-0,404 0,331	0,990** 0,397	-0,288 0,350
	Emancipat/ada	-0,271 0,294	0,039 0,217	-0,458 0,343	0,283 0,262
Nivell d'estudis del pare i la mare	Pare i mare amb estudis primaris o inferiors (ref.)				
	Pare o mare amb estudis secundaris (no superiors)	0,837 ** 0,381	0,124 0,232	-0,240 0,365	-0,300 0,257
	Pare o mare amb estudis superiors	1,007** 0,405	0,142 0,256	0,384 0,385	-0,929*** 0,302
Llengua familiar	Català (ref.)				
	Castellà (només)	-0,104 0,303	0,337 0,217	0,120 0,355	-0,181 0,266
	Altres llengües	-0,268 0,584	0,726* 0,371	-0,438 0,552	-0,432 0,420

Variables		Multi	Connectats	Associats	Passius
		activistes	/ades	/ades	/ives
		B	B	B	B
		SE	SE	SE	SE
Lloc de naixement	A Catalunya (ref.)				
	A la resta d'Espanya	0,495	0,257	-1,825*	-0,435
		0,581	0,423	1,107	0,563
	En un altre país	-0,385	-0,886***	1,127***	0,535*
		0,428	0,287	0,381	0,313
Grandària del municipi	Menys de 10.000 hab. (ref.)				
	De 10.001 a 50.000 hab.	-0,428	0,178	-0,252	0,259
		0,332	0,271	0,419	0,328
	Més de 50.000 hab.	-0,895***	0,186	-0,512	0,672**
		0,331	0,256	0,401	0,296
	Barcelona	-0,932**	0,393	0,295	-0,065
		0,360	0,287	0,414	0,380
Interès per la política		0,221***	0,129***	0,103	-0,356***
		0,061	0,042	0,064	0,051
Interès polític orientat a les causes		0,243**	0,078	0,088	-0,322***
		0,118	0,077	0,120	0,089
Confiança en les institucions		-0,016	0,048	-0,294***	0,112
		0,086	0,063	0,094	0,075
Ideologia esquerra-dreta		-0,133**	0,076	-0,077	0,175***
		0,062	0,048	0,077	0,062
Independència	Independentista (ref.)				
	No independentista	-1,565***	0,044	0,119	1,280***
		0,306	0,215	0,345	0,271
	No posicionat	-1,391***	-0,823**	1,022**	1,511***
		0,418	0,324	0,396	0,344

Variables	Multi activistes	Connectats /ades	Associats /ades	Passius /ives
	B SE	B SE	B SE	B SE
Constant	-3,883*** 1,120	-2,506*** 0,758	-2,488** 1,171	1,554* 0,878
N	687	687	687	687
R2 de Nagelkerke	0,409	0,116	0,201	0,504

Sig. ***<0,01 **0,05 *<0,1

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

Observant els resultats dels models de regressió es posa de manifest que no hi ha una gran influència de les variables sociodemogràfiques ni de situacions de transicions juvenils, exceptuant el fet de ser dona, que influeix positivament per pertànyer al grup dels associats/ades i negativament al dels connectats/ades. Per contra, el conjunt de variables que es presenten més rellevants tenen a veure amb l'origen familiar, l'hàbitat i les actituds polítiques.

En relació amb l'origen, el nivell d'estudis dels progenitors té efectes sobre els dos grups situats als extrems: tenir-ne amb un alt nivell d'estudis afavoreix la participació política i, en aquest cas, la pertinença al grup dels multiactivistes, mentre que fa el contrari amb el dels passius/ives. Les diferències en el català o castellà com a llengua d'origen o el fet d'haver nascut a Catalunya o la resta d'Espanya que s'ha vist en les anàlisis descriptives queden neutralitzades en els models de regressió per altres variables. En canvi, s'observa un efecte positiu d'haver nascut fora de l'Estat en els associats/ades i passius/ives. En el cas dels connectats/ades, tenir una tercera llengua com a llengua familiar té un impacte positiu, mentre que haver nascut fora de l'Estat té un efecte negatiu.

Tal com apuntaven els resultats descriptius (vegeu l'annex) la grandària del municipi de residència té un efecte destacable sobre els perfils de participació. En aquest cas, el fet de pertànyer a un municipi petit (categoria de referència) afavoreix el fet de tenir un perfil multiactivista mentre

que les persones joves de ciutats grans (majoritàriament metropolitanes) tendeixen a perfils més passius.

En les actituds polítiques, l'efecte de les dues variables d'interès és el previsible: com més interès, més probabilitats de tenir un perfil més participatiu. La desconfiança amb les institucions polítiques està força estesa entre tots els grups. Pel que fa als posicionaments, ser d'esquerres predisposa al multiactivisme, mentre que ser de dretes a la passivitat.

Un dels resultats més clars és el gran efecte dels posicionaments sobre la independència de Catalunya: els partidaris de la independència mostren patrons més participatius que els contraris a la independència i que els que no es posicionen. Això deixa entreveure l'efecte del context polític sobre els perfils de participació, en els mesos que es du a terme el treball de camp de l'EPP, de gran mobilització de l'independentisme. La importància de la variable de posicionament respecte a la independència fa que altres variables relacionades amb la procedència nacional quedin en un segon pla. En les anteriors edicions de l'EPP —tant el 2005 com el 2011— les variables de llengua familiar i lloc de naixement presentaven una forta influència sobre els patrons de participació (González *et al.*, 2007; Soler-i-Martí, 2013). En aquest context de polarització, el posicionament respecte a la independència absorbeix la influència d'aquestes variables. Cal recordar, però, que aquestes variables sí que tenen un efecte important a l'hora d'explicar, precisament, el posicionament independentista.

...en comparació amb les persones adultes

La tipologia que s'ha presentat té en compte només la població jove. Però, com ja s'ha dit, una de les potencialitats de l'EPP és precisament que ofereix la possibilitat de comparar les actituds i els comportaments de les persones joves amb la resta de grups d'edat per identificar si els patrons de participació que s'observen són singulars de la joventut o no. Seguint aquesta perspectiva d'anàlisi, s'ha replicat la mateixa anàlisi de clúster per a la població adulta. Els resultats es mostren al gràfic 1 i a la taula 2 de l'annex. Es tracta de dues anàlisis fetes per separat, sobre individus diferents (joves d'una banda i els de més de 29 anys de l'altra) i, per tant, els grups resultants no es poden comparar de manera directa a

través de cap eina estadística. Tot i així, els resultats són sorprenentment similars: a grans trets, s'observa que els grups que apareixen en l'anàlisi de la població adulta tenen una clara correspondència amb els que han aparegut en el cas de la gent jove.

Els perfils de joves i adults altament mobilitzats, als quals hem anomenat multiactivistes, utilitzen totes les formes de participació a la seva disposició. En el cas dels joves multiactivistes, la utilització de la protesta il·legal està més estesa i és més determinant en la formació del grup, però per la resta comparteixen patrons molt similars. A l'altre extrem, els passius tant en joves com en adults agrupen les persones que no han dut a terme cap acció de participació no electoral en l'últim any. Sí que es constata una diferència en les persones que han quedat agrupades en el clúster dels associats. En el cas dels joves, aquests individus presenten altres comportaments participatius més enllà de participar en alguna entitat. En general, tot i que menys que els multiactivistes, participen en protestes, a través d'internet o consumeixen per raons polítiques amb uns nivells similars a la mitjana. En canvi, hi ha un perfil força ampli entre els adults que participen o col·laboren en entitats (un 11,2% de la mostra) que no fan res més que aquesta col·laboració associativa; són associats/ades passius/ives. També veiem alguna diferència en la utilització d'internet. En el cas dels adults, els que l'utilitzen, fonamentalment, són els més mobilitzats, els multiactivistes i en menys grau el grup dels "pseudoconnectats/ades". En canvi, la utilització de la xarxa per participar políticament està molt estesa entre tots els grups de joves excepte, com és d'esperar, en els passius/ives.

2. EL CONTEXT POLÍTIC. L'IMPACTE DEL PROCÉS SOBIRANISTA SOBRE LES ACTITUDS I L'ACTIVISME JUVENIL

En qualsevol moment històric, el context sociopolític és un aspecte fonamental per comprendre les actituds i els comportaments de la gent jove. Però l'enquesta es du a terme durant les setmanes posteriors al referèndum de l'1 d'octubre de 2017 i abans de les eleccions del 21 de desembre. És evident, doncs, que els resultats que s'observen a l'enquesta estan condicionats per aquest moment polític que representa la crisi institucional més gran i el cicle de mobilitzacions més intens des de la transició. Això ofereix una oportunitat única per analitzar quin és el comportament de la joventut i la resta de grups d'edat en un clima polític tan intens. Però, d'altra banda, l'excepcionalitat del moment, fa més complicat treure conclusions sobre les tendències generals de la relació de la gent jove amb l'esfera política. En qualsevol cas, el que és imprescindible és incorporar l'element del context en l'anàlisi d'aquesta relació. En diferent mesura, els capítols de la publicació completa han anat tenint en compte des de diferents perspectives l'efecte del procés sobiranista i el post-1 d'octubre. Més específicament, el capítol 8, de Marc Guinjoan, dedicat específicament a les actituds en el procés independentista i el seu impacte en les relacions entre Catalunya i Espanya, ajuda a contextualitzar l'evolució de la ciutadania en relació amb aquest tema i els seus efectes en el moment de fer l'enquesta i, en la seva part final, a identificar el vincle del posicionament independentista amb el canvi en les actituds i els comportaments arran del procés.

Un dels objectius d'aquest text és precisament entreveure tendències generals en la relació de les persones joves amb la política, mitjançant algunes de les conclusions a les quals han arribat els diferents autors. Però, abans, cal tenir molt present quin ha estat l'efecte d'aquest context tan intens que l'EPP recull respecte a les actituds polítiques i la participació de les persones joves. En aquest apartat, doncs, abans de

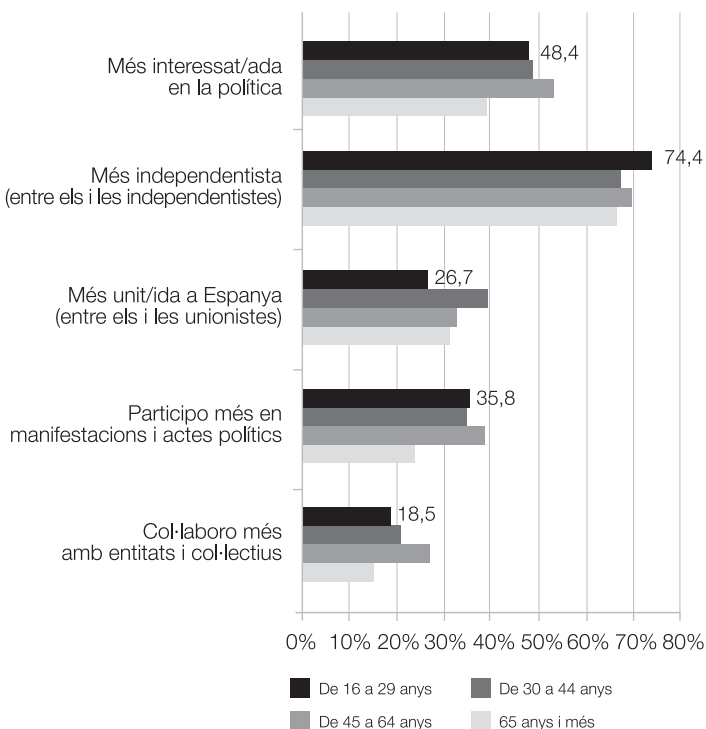
buscar conclusions més generals, es procura identificar quins són els canvis que el procés independentista i el post-1 d'octubre han generat en la ciutadania i, en particular, si aquest efecte ha estat igual o no en els diferents grups d'edat.

Els ciutadans i les ciutadanes joves estan en el moment de la vida de més receptivitat als factors del context. Les persones adultes ja han passat per un procés de socialització política en què cristal·litzen els posicionaments, les actituds i els hàbits de participació política. Si bé és cert que l'aprenentatge i el canvi d'actituds i patrons de participació es poden produir al llarg de tota la vida, les persones adultes ja tenen desenvolupats uns patrons que els fan menys receptius a la influència del context. En canvi, les persones joves es troben enmig dels que s'han anomenat "els anys impressionables", durant els quals l'individu encara no ha acabat de formar els seus hàbits polítics i és, per tant, més influenciable a factors externs (Alwin i Krosnick, 1991; Sears i Levy, 2003). Per això, en un moment de tanta intensitat política es fa imprescindible preguntar-se sobre la influència d'aquest context tan particular sobre les actituds i els comportaments polítics de la joventut.

L'enquesta inclou una pregunta en què es demana sobre la percepció de l'enquestat respecte a canvis en actituds o patrons de comportament arran del procés independentista. El gràfic següent mostra, doncs, el percentatge d'enquestats que responen que arran del procés han experimentat algun canvi; en concret, si senten més interès per la política, si han reforçat la seva posició favorable o contrària a la independència, si participen més en manifestacions o si col·laboren més en entitats.

Les dades posen de manifest un fort impacte del context polític, i en concret del procés independentista, en les actituds i els comportaments polítics. Pel que fa a les actituds, la meitat de la població afirma que se sent més interessada per la política. El canvi més important el trobem entre els independentistes: en termes generals, 7 de cada 10 afirmen que el procés els ha fet ser avui més independentistes que abans. Per la banda dels partidaris de la unitat de l'Estat, l'efecte no és tan gran tot i que també es reforcen les posicions unionistes en 3 de cada 10.

GRÀFIC 2. Canvis en les actituds polítiques i la participació arran del procés independentista segons grup d'edat. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

El procés, en definitiva, ha polaritzat les posicions respecte a la qüestió territorial. Pel que fa als comportaments, com era d'esperar, la mobilització es fa notar especialment en la intensificació de la participació en manifestacions i altres actes polítics de protesta i és una mica inferior, tot i que se situa a l'entorn del 20% el gruix de gent que respon que el procés l'ha portat a col·laborar més amb entitats i col·lectius.

Si ens fixem en les diferències entre grups d'edat, es posa de manifest que les persones joves no tenen un comportament particularment diferenciat de la resta de grups d'edat en termes generals. Si hi ha un col·lectiu amb un comportament més atípic, és més aviat el de les persones de més de 64 anys que, generalment, mostren menys propensió al canvi d'actituds i comportaments com a conseqüència del procés independentista. Aquesta singularitat més elevada de la gent gran s'ha posat de manifest en l'anàlisi completa dels resultats de l'EPP (Soler-i-Martí, 2019) i es pot deure tant a una qüestió de cicle vital, ja que la vellesa és un període de més retraïment social i, en conseqüència, de menys exposició i influència del context polític (Strate *et al.*, 1989), o també al fet que el gruix dels individus inclosos en aquesta cohort formen part d'una generació menys activa políticament que ha estat socialitzada durant la postguerra i la dictadura (Galais, 2012).

Un element que cal destacar, pel que fa a la singularitat juvenil, és que són el grup d'edat que tendeix a refermar més les seves conviccions independentistes entre els que es declaren favorables a la independència. Però, en canvi, l'efecte és el contrari quan s'observa l'impacte en els partidaris de la unitat de l'Estat. És a dir, queda clar que el procés independentista ha polaritzat les posicions sobre les preferències territorials i que els independentistes han consolidat més les seves posicions que no pas els unionistes i, en el cas dels joves, aquest fenomen és encara més accentuat. En el terreny de les conviccions o les preferències polítiques, en aquest moment, l'independentisme ha estat més hàbil que no pas l'unionisme a l'hora de refermar les seves posicions, especialment en el col·lectiu més jove.

Per mesurar i comparar la predisposició al canvi dels diferents grups d'edat s'ha creat una variable que mesura amb un índex del 0 al 8 el canvi expressat en les actituds i els comportaments que s'acaben de veure com a conseqüència del procés independentista.⁶ Les mitjanes d'aquest índex, en funció dels grups d'edat, es mostren a la taula 6.

⁶ L'índex s'ha construït atribuint un 1 a la resposta "D'acord" i un 2 a la resposta "Molt d'acord" a cadascuna de les frases de canvi (més interès, més independentisme o unionisme, més assistència a manifestacions i més col·laboració amb entitats) i sumant els diferents ítems. Per tant, cal interpretar que 0 significa que no hi ha hagut cap canvi i 8 significa que ha canviat molt en totes les actituds i comportaments inclosos.

TAULA 6. Intensitat del canvi en les actituds polítiques i comportaments de participació arran del procés independentista segons grup d'edat. Catalunya, 2017. Mitjana 0-8

	Mitjana	Desviació típica
De 16 a 29 anys	2,243	2,5135
De 30 a 44 anys	2,391	2,4854
De 45 a 64 anys	2,658	2,6476
65 anys i més	2,058	2,5364
Total	2,382	2,5634

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

Aquest indicador permet comparar amb més precisió la propensió al canvi (percebut) en relació amb el procés pels diferents grups d'edat. Els resultats posen de manifest com es poden identificar diferències entre els grups d'edat.⁷ A part del grup dels de 65 anys i més, els joves són el grup que expressen menys canvi. Aquests resultats contrasten amb la idea que la gent jove és més sensible al context polític. En canvi, el grup que clarament apareix com a més propens a haver modificat actituds i comportaments arran del procés és el dels que es troben entre els 45 i 64 anys.

Entre les persones joves hi ha, òbviament, moltes diferències. Per provar-ho, es repeteix l'exercici comparant ara els joves de 16 a 29 anys en funció de la tipologia de participació que s'ha presentat anteriorment.

⁷ Una prova ANOVA de comparació de les mitjanes certifica que les diferències que s'observen són estadísticament significatives.

TAULA 7. Intensitat del canvi en les actituds polítiques i els comportaments de participació de les persones joves arran del procés independentista segons perfil de participació. Catalunya, 2017. Mitjana 0-8

	Mitjana	Desviació típica
Multiactivistes	4,842	2,6962
Connectats/ades	2,759	2,2718
Associats/ades	2,052	2,2094
Passius/ives	0,721	1,2116
Total	2,240	2,4941

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

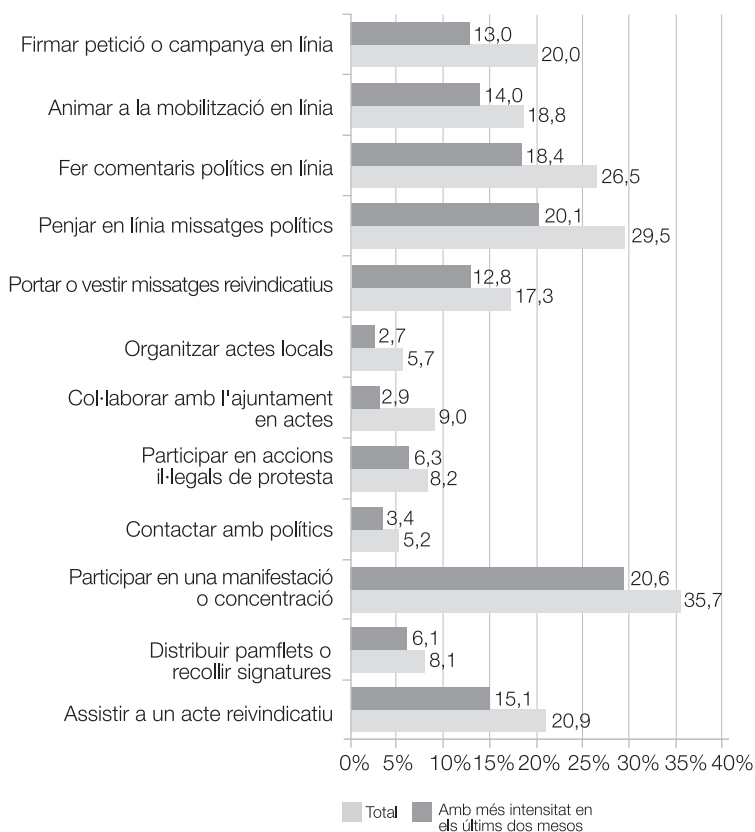
En aquest cas les diferències són molt més destacables i els resultats apunten que, com era d'esperar, la sensibilitat al context a l'hora de canviar actituds i comportaments polítics està molt vinculada als patrons de participació. Les persones joves amb perfils més activistes tendeixen a activar-se més en períodes de forta mobilització que les que ja tenen un perfil més passiu.

Però fins aquí s'analitzen les percepcions dels mateixos enquestats sobre els seus canvis d'actituds i comportaments. El qüestionari de l'EPP permet mesurar l'impacte del context polític immediat d'una manera més concreta. A la bateria d'accions de participació s'hi ha afegit, per cadascun dels ítems, una pregunta sobre si en els últims dos mesos s'ha intensificat la freqüència amb la qual es du a terme cada acció. Això permet registrar el canvi que hi ha hagut en la intensitat de la participació a partir dels mesos de setembre i octubre del 2017, en el marc, per tant, de la celebració del referèndum de l'1 d'octubre, els seus preparatius i les seves conseqüències.

En el capítol 5 de l'informe general de l'EPP (Soler-i-Martí, 2019), Mari-ona Ferrer-Fons, utilitzant aquesta mateixa pregunta, posa de manifest que aquests mesos de gran intensitat política es reflecteixen en una elevada intensitat activista entre els que expressen haver dut a terme les diferents accions de participació. En concret, per les diferents formes de participació analitzades, entre el 60% i el 80% de les persones que han

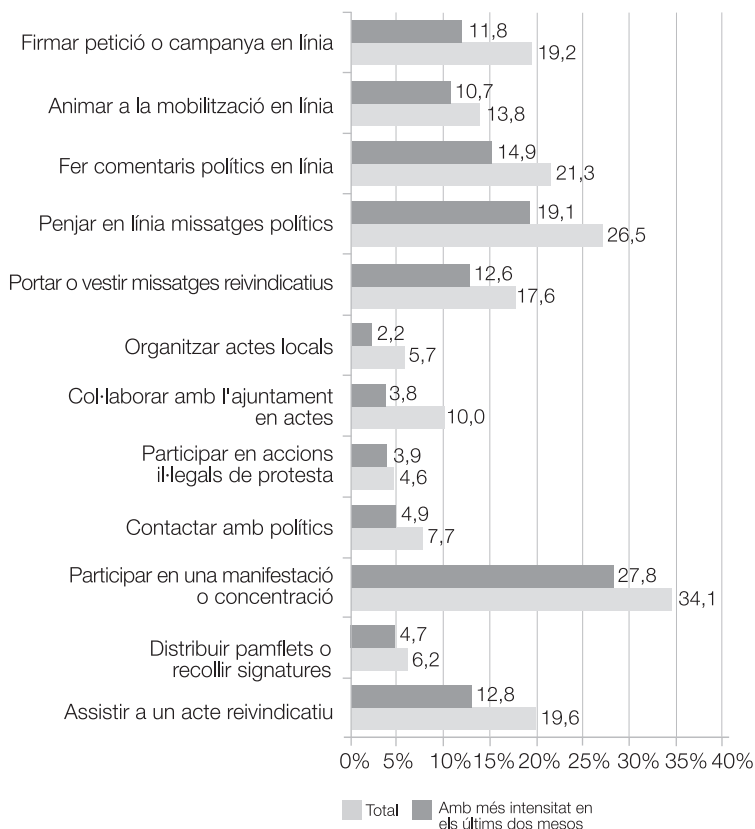
dut a terme les diferents accions de participació, ho han fet amb més intensitat durant aquest període. En els gràfics 3 i 4, es presenten els percentatges de persones que afirmen que han dut a terme cadascuna de les accions de participació *online* i *offline* i el percentatge que afirma haver-les dut a terme amb més intensitat en els darrers dos mesos.

GRÀFIC 3. Accions de participació en els últims 12 mesos i intensificació en els últims dos mesos de la població jove. Catalunya, 2017

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

GRÀFIC 4. Accions de participació en els últims 12 mesos i intensificació en els últims dos mesos de la població adulta. Catalunya, 2017

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

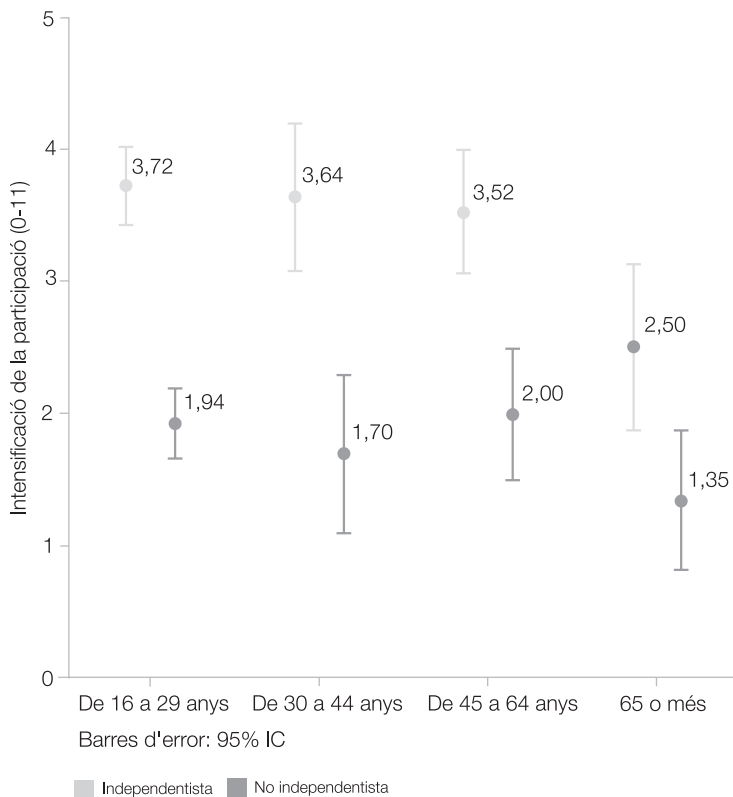
Les dades confirmen que ens trobem davant d'un període d'una gran mobilització ciutadana. En totes les accions, excepte les dues vinculades a l'organització d'actes de caràcter local amb naturalesa menys reivindicativa, superen el 50% d'intensificació tant en joves com en adults. En la resta de casos, la immensa majoria de persones que afirmen que

duen a terme les diferents accions de participació han intensificat el seu activisme en aquests mesos de gran mobilització de l'independentisme. Aquesta intensificació explica perquè, tant en l'anàlisi dels factors explicatius de la tipologia de joves en funció dels seus patrons de participació (taula 5) com en diferents capítols de l'informe general de l'EPP (Soler-i-Martí, 2019), s'ha posat de manifest l'impacte positiu de posicionar-se a favor de la independència sobre les diferents formes de participació política.

Precisament per comparar el diferent efecte mobilitzador del context al voltant del referèndum de l'1 d'octubre del 2017 entre els independentistes i els no independentistes, s'ha elaborat un indicador sintètic d'intensificació de l'activisme en els dos últims mesos. Aquest indicador s'aconsegueix sumant el nombre d'accions de participació (*online* i *offline*) que les persones enquestades afirmen haver dut a terme amb més intensitat en els darrers dos mesos, tenint en compte només les persones que han manifestat haver dut a terme almenys alguna acció de participació en l'últim any. L'indicador, per tant, mesura la intensificació en la mobilització durant les setmanes que envolten el referèndum.

És evident que hi ha hagut una intensificació en la participació política durant la tardor del 2017 en el moment àlgid del procés independentista. El gràfic mostra com aquesta elevada mobilització és significativament més intensa entre els partidaris de la independència, que en la majoria de grups d'edat pràcticament dobla la dels que aposten per la unitat de l'Estat. Tot i així, els contraris a la independència també incrementen la seva participació en aquest període. De fet, és justament en aquests dies que els partidaris de la unitat de l'Estat, que fins llavors s'havien mantingut molt menys mobilitzats que l'independentisme, comencen a mobilitzar-se de manera molt més activa. Cal recordar, per exemple, la primera gran manifestació de l'unionisme del 8 d'octubre convocada per Societat Civil Catalana.

GRÀFIC 5. Intensificació de la participació política durant la tardor de 2017 entre les persones que participen segons grup d'edat i posicionament respecte a la independència. Catalunya, 2017. Mitjana 0-11

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

En relació amb les diferències en funció de l'edat, les persones joves mostren un índex d'intensificació alt, tant en el cas dels independentistes com en el dels no independentistes. Tot i així, els valors són força similars en els dos grups d'edat intermedis. Els més grans no són només els que mostren nivells de participació més baixos sinó que són també menys sensibles a les circumstàncies mobilitzadores del context.

Recollint el que s'acaba de veure i els resultats de l'informe general de l'EPP (Soler-i-Martí, 2019), és evident que el context polític ha tingut un fort impacte sobre les actituds i els comportaments de la ciutadania, i també sobre la gent jove. Tot i així, a diferència del que es podria esperar, no es pot dir que les persones joves hagin estat singularment més mobilitzades que les d'altres grups d'edat. Sabem que la joventut tendeix a ser més sensible als estímuls de mobilització del context que els adults perquè es troben en un moment de la vida en què encara no estan consolidats els hàbits i patrons de participació (Neundorf i Smets, 2017). A més, alguns col·lectius joves, com el dels estudiants, tenen una forta exposició a espais de mobilització i disponibilitat de recursos de temps que podrien explicar més predisposició a participar en períodes de gran intensitat política com el que s'ha viscut (Caínzos, 2006). No obstant això, no s'observa una intensificació de la mobilització clarament més gran entre el col·lectiu jove.

Per què, doncs, els joves i les joves no han estat més receptius que altres grups d'edat durant aquest període de mobilitzacions del procés independentista? La resposta que es desprèn de l'anàlisi de l'EPP és que hi ha hagut altres grups d'edat que han estat tant o més receptius que els joves al context de mobilització. De fet, en el capítol 8 de l'informe general, Marc Guinjoan demostra com, durant aquests anys del procés, els joves han deixat de ser el grup d'edat més partidaris de la independència perquè hi ha hagut altres grups d'edat que han incrementat més ràpidament el seu independentisme. Això té una relació paral·lela en la mobilització política: les persones joves presenten nivells de participació alts i han intensificat la seva mobilització de manera molt evident en els mesos de més mobilització, però això ha passat, com a mínim, a nivells molt iguals en altres grups d'edat. La mobilització derivada del procés independentista té un caràcter intergeneracional.

Això contrasta, per exemple, amb el que s'observava a l'anterior edició de l'EPP (2011), on es recollia sobretot l'efecte de les mobilitzacions del 15-M. En aquella ocasió es feia evident que, si bé el sentiment de descontentament amb el funcionament de la democràcia i les seves institucions era molt transversal, les persones joves van ser molt protagonistes de les mobilitzacions. En aquella ocasió, les reivindicacions tenien un component generacional. Els efectes de la crisi econòmica havien recaigut amb especial virulència sobre la joventut i les seves ex-

pectatives. Les reivindicacions es dirigien a criticar un sistema fallit que havien edificat les generacions anteriors i a demanar pas per a una nova proposta (Feixa i Nofre, 2013). Un altre element clau del moviment dels indignats va ser l'espontaneïtat del moviment i el paper d'internet i les xarxes socials com a elements mobilitzadors. Això va facilitar la implicació de persones més joves i de perfils d'activistes amb menys implicació política o associativa prèvia (Anduiza *et al.*, 2014).

El procés sobiranista, en canvi, aborda un dels temes més clàssics del conflicte polític. La qüestió territorial és un dels eixos tradicionals sobre els quals discorre la competència política i electoral, sobre el qual s'organitzen els partits polítics i amb una llarga història de conflictes institucionals. Les relacions entre Catalunya i Espanya és un dels temes molt estretament vinculats a la política institucional, de la qual els joves, en termes generals, no se senten particularment atrets. Al capítol 4 de l'informe general (Soler-i-Martí, 2019), sobre actituds polítiques, els autors demostren com aquest és un tema que s'associa amb l'interès polític institucional. De fet, en aquest mateix capítol es presenten els resultats de l'interès dels joves per diferents temes de naturalesa política, i precisament les relacions Catalunya-Espanya és un dels temes en què la diferència amb els adults és més gran. De fet, en l'interès i la implicació amb el conflicte nacional pot estar operant una dimensió generacional en les cohorts que han viscut diferents fases: des de la repressió franquista al catalanisme, la reivindicació de l'Estatut durant la transició, les esperances de la recuperació de l'autogovern, els constants conflictes competencials i de finançament i finalment la mala gestió de la proposta de l'Estatut del 2005. Aquesta història de les relacions Catalunya-Espanya pot haver tingut un paper clau en la socialització política de les cohorts més grans que faci que visquin amb més intensitat aquest darrer i trepidant episodi.

La naturalesa del conflicte, doncs, no afavoreix que la reacció dels joves sigui més gran que la d'altres grups d'edat. Però, a més de la naturalesa els principals agents i les dinàmiques de les mobilitzacions, també responen a patrons més institucionalitzats que no pas el que s'havia produït en les mobilitzacions del 15-M. El paper dels partits polítics i de l'esfera institucional ha estat determinant en tot el desenvolupament del procés sobiranista. Fins i tot les principals organitzacions sobiranistes (com l'ANC i Òmnium) són, a diferència del moviment dels indignats, organit-

zacions formalitzades, amb lideratges clars i una base social amb una forta presència de gent gran. Els partits polítics, les organitzacions més formalitzades, i l'àmbit de la política institucional connecten millor amb els adults que amb la població jove i durant aquest procés, aquests actors institucionals han actuat com a agents de la mobilització i la protesta.

Tot plegat ajuda a entendre per què, malgrat que els i les joves han reaccionat a un context fortament mobilitzador, no ho han fet més que altres grups d'edat. De fet, al llarg de l'informe general, es destaca l'activisme i la implicació del grup de 45 a 64 anys. Tal com ens recorda Carol Galais en el capítol 3 de l'informe general (Soler-i-Martí, 2019), aquest grup coincideix força amb el que es podria denominar una "generació cívica" que se socialitza políticament durant el final del franquisme i la transició i adquireix patrons de més implicació i participació que es mantenen al llarg de tota la seva vida (Galais, 2012). És habitual, tal com s'ha vist en el capítol 6, sobre política institucional i partits, de l'informe general, que els joves siguin menys actius que aquesta generació de la transició i la resta de grups adults. El que és més sorprenent és la gran mobilització dels adults i, particularment dels que se situen entre els 45 i 64 anys, en formes de participació extrainstitucionals. El procés sobiranista i molt particularment els moments de gran mobilització que es van viure a la tardor del 2017, van activar joves i adults. Però van aconseguir especialment que els adults, que generalment prefereixen formes més institucionalitzades de participació, s'activessin en tota mena d'accions extrainstitucionals, com la protesta, la participació expressiva o l'activisme en línia.

3. EN SÍNTESI: TENDÈNCIES EN LA IMPLICACIÓ I LA PARTICIPACIÓ POLÍTICA DE LA JOVENTUT

Aquest apartat té l'objectiu d'oferir les principals conclusions recollides als diferents capítols de l'informe general de l'EPP del 2017 (Soler-i-Martí, 2019), en relació amb les tendències de fons en la participació i les orientacions polítiques de les persones joves. Per fer-ho, per identificar la singularitat i els processos de fons de la relació entre joventut i política, calia abans tenir molt present l'efecte d'aquest context polític tan potent. Ara, però, es tracta d'identificar patrons i tendències més estables que ajudin a comprendre aquesta relació i a entreveure cap a on es dirigeix.

Les diferents anàlisis fetes a l'informe general permeten reconèixer algunes singularitats de la joventut vinculades al cicle vital. La naturalesa de l'EPP no permet separar empíricament els efectes de cicle vital, els generacionals i els de període, pel qual caldria un disseny longitudinal. Tot i així, els estudis de joventut i participació han acumulat prou evidència perquè els diferents autors i autores hagin identificat alguns d'aquests processos. El més evident és que són singularitats de la joventut que es poden atribuir als processos que Verba i Nie (1972) anomenen *start-up*, és a dir, al procés que es produeix durant la primera joventut d'anar creant vincles amb la dimensió més social i política de la vida que van incentivant la implicació política. Aquest fenomen és particularment visible en el cas de la política institucional i partidista. En el capítol 6, Berta Barbet explica com part de la propensió més baixa al vot, a la militància partidista o a la identificació amb un partit en concret, s'explica per aquest element de cicle vital. En el cas de l'associacionisme, Pau Alarcón identifica diferents perfils d'entitats que estan molt relacionades a diferents fases del cicle vital, el qual pot explicar, d'una banda, una elevada participació dels joves en entitats educatives i de lleure, i una participació inferior en associacions de caràcter laboral o veïnal. El capítol 3 de l'informe general (Soler-i-Martí, 2019) aprofundeix precisament, en els aspectes vincu-

lats al cicle vital o als processos de socialització de la joventut. Aquí, per exemple, s'examina l'efecte sobre les actituds i la participació d'episodis clau en l'evolució del cicle de vida durant la joventut, com l'emancipació, les transicions laborals o el fet de tenir fills.

Però més enllà d'aquests efectes, els resultats també han anat mostrant algunes tendències de fons en les quals operen elements de canvi generacional i de circumstàncies de socialització, però també aspectes relacionats amb la transformació de les transicions juvenils i, per tant, dels efectes que es podrien esperar vinculats al cicle vital, però que no responen als efectes que fins avui se li atribueien. En el primer capítol teòric s'ha exposat com els canvis en la joventut i les seves trajectòries alteren alguns patrons i fan més complex atribuir nous canvis a l'equació de cicle vital, generació o període. Més enllà de la tasca d'aclarir els canvis en aquesta fórmula, aquests són fenòmens fonamentals per comprendre les tendències en la relació de les persones joves amb la política. Per això, a continuació es recullen alguns d'aquests fenòmens que han anat apareixent en els diversos capítols.

Implicació sense intermediaris

L'anterior edició de l'EPP ja va posar de manifest l'orientació de la gent jove a implicar-se políticament sense buscar intermediaris, d'una manera que els connecti més directament amb la causa social o política que els interpel·la. Malgrat que el context de les dues enquestes és molt diferent, al llarg de l'anàlisi s'han anat identificant singularitats en la joventut que apunten que aquesta manera d'entendre la implicació política es manté. Altres estudis han destacat com la creixent distància de les persones joves a implicar-se en la política institucional i partidista anava acompanyada de l'aparició d'una implicació més vinculada a les causes i a les experiències polítiques més quotidianes (Norris, 2004; Manning, 2013).

L'enquesta ha permès constatar aquesta llunyania més gran de les persones joves amb l'esfera institucional i partidista. En el capítol 6, que repassa la relació de les persones joves amb la política institucional, la majoria d'indicadors mostren un col·lectiu jove més distant que altres grups d'edat. La seva autora adverteix que aquesta desconexió su-

perior no es pot atribuir sencera a un efecte de cicle vital i, per tant, que amb el pas a la vida adulta, és probable que se segueixi veient una generació més apàtica i desafecta amb la política institucional i els partits polítics. L'aparició de nous partits amb més acceptació entre els més joves pot aportar un element de pont en aquesta relació. El canvi de sistema de partits ha incorporat, de fet, una nova dimensió amb un pes important del factor generacional. Caldrà veure com evolucionen, però és precisament el propòsit d'aquests partits d'evitar dinàmiques d'institucionalització i de mantenir-se vinculats a moviments socials el que els acosta a la joventut.

Però la implicació política no es dirigeix únicament a la política institucional. En el capítol 4, amb Javier Lorente, s'aborda precisament la identificació de diferents dimensions de la implicació política, i es posa en relleu que hi ha una dimensió de l'interès per la política que es dirigeix de manera més directa a les causes socials i polítiques sense passar per la mediació d'institucions o actors polítics tradicionals. Aquest interès polític orientat a les causes s'ha utilitzat en altres capítols, i s'ha fet evident la seva rellevància en la implicació política de les persones joves, però també de la resta. Un altre element que reforça aquesta idea que el col·lectiu juvenil prefereix intervenir en política de forma més directa, sense necessitat de mediadors, és que són el grup d'edat que es decanta més clarament per un model de democràcia més participativa.

Al capítol inicial de l'informe general es presenten alguns arguments per explicar aquestes preferències: d'entrada es tracta de la generació que ha assolit uns nivells de formació més alts i que s'ha socialitzat tenint a la seva disposició recursos infinits d'accés a informació tant com a consumidor com a productor. En aquest sentit, en el capítol 3, Carol Galais destaca que són els i les joves el col·lectiu que presenta uns nivells més alts d'eficàcia política interna. És a dir, aquesta generació ben formada i informada és més conscient de la seva capacitat d'entendre i intervenir políticament sense necessitat d'agents mediadors. A més, els canvis en les transicions juvenils, l'allargament, i la creixent incertesa i la vulnerabilitat de les trajectòries juvenils no contribueix a fer que les generacions més joves generin vincles estables amb alguns agents de socialització tradicionals, com el món del treball o l'adscripció nacional, que contribueix a estructurar els posicionaments polítics. En aquest sentit, Marc Guinjoan, a l'hora d'explorar les diferències en els motius per estar a favor o

en contra de la independència, destaca que les persones joves són les que recorren menys a arguments de tipus identitari i, en canvi, recorren més a motius relacionats amb el model de país i el sentiment d'incomprensió. Sembla, per tant, que les identitats polítiques tradicionals tenen menys influència entre les persones joves que en altres grups d'edat a l'hora d'estructurar les seves preferències polítiques.

Participació sense intermediaris

Si passem de la dimensió de les actituds a la dels comportaments, ens trobem amb arguments similars: si les persones joves orienten la seva implicació política de manera més directa cap a les causes socials i polítiques que els interpel·len i si se senten distanciats de la política institucional i els seus actors, buscaran formes de participació que els permetin intervenir políticament de manera més directa i sense intermediaris.

Una conseqüència d'això és l'elevada preferència dels joves per formes de participació extrainstitucionals en relació amb les institucionals si els comparem amb altres grups d'edat. Al llarg de la publicació s'ha anat fent evident que en termes de comportament, el grup dels joves tendeixen a utilitzar menys que altres grups d'edat les vies de participació més institucionalitzades: voten menys i col·laboren menys en partits o sindicats. En més d'un capítol, a més, s'apunten alguns indicis que indiquen que aquest fenomen no es deu només a dinàmiques de cicle de vida sinó que és un component propi de les generacions joves fruit de les circumstàncies dels moments de la seva socialització política. Tal com recollien les conclusions de l'anterior edició de l'EPP, l'actual generació jove s'ha socialitzat en un entorn que ha posat moltes dificultats perquè percebin que són un agent central de les nostres societats. La creixent incertesa i vulnerabilitat i la sensació que la condició de jove (amb el que comporta de provisionalitat) s'allarga gairebé indefinidament, transmeten un missatge a les noves generacions de distància respecte als centres de rellevància social i política. Des d'aquesta posició, les persones joves han de buscar estratègies per participar des dels marges (Soler-i-Martí, 2013). Amb aquesta distància respecte al centre social i les seves institucions, les estratègies naturals de participació són o bé la passivitat o bé les formes extrainstitucionals i més directes d'activisme.

En el capítol 5, es presenten els resultats de la participació en formes no-electorals. L'autora, Mariona Ferrer-Fons, mostra com en contra del que es podria esperar, tot i que els joves mostren nivells notablement alts d'activisme, els grups intermedis i en especial el de les persones de 45 a 64 anys apareixen particularment actives. En la participació a manifestacions, per exemple, un 39,4% de les persones de 45 a 64 anys afirma haver anat a manifestacions en l'últim any, davant del 35,4% dels joves. A l'apartat anterior ja s'ha explicat com el procés sobiranista ha tingut un efecte mobilitzador molt gran entre aquest col·lectiu. I, tot i que caldrà veure com evolucionen els indicadors, és probable que si es tracta d'una mobilització lligada a una situació política específica, quan el context canviï, la mobilització també es reduirà. Sigui com sigui, i encara que les persones joves es trobin circumstancialment al segon lloc del podi en accions com la protesta política o la participació expressiva, es confirma que la joventut té una preferència per les formes extrainstitucionals de participació.

En el cas de la participació en línia passa una cosa similar. Tots els grups d'edat mostren uns nivells notablement alts d'activisme excepte els de més de 64 anys, que en queden una mica més al marge. L'anàlisi de clúster que es presenta al principi d'aquest text, però, dibuixa alguna diferència entre joves i adults en el paper de l'activisme en línia: mentre en els joves, la participació a través de la xarxa està present a tots els tipus de joves excepte els més passius d'una manera molt significativa, en els adults són només els perfils més mobilitzats els que utilitzen internet i les xarxes socials per participar i cridar a la mobilització. Tot i que caldria aprofundir en aquest argument, fa la sensació que per als joves la xarxa és un espai genuí i natural de participació mentre que per als adults és més aviat un complement a altres formes de participació. En tot cas, internet representa, sens dubte, un espai de participació directa i individualitzada que facilita aquest lligam entre les motivacions personals i l'expressió i impacte de les orientacions polítiques.

Si ens fixem en les pautes de participació en les entitats, també trobem arguments que sostenen la idea que els joves prefereixen participar d'una manera més directa. Tot i que hi ha una gran varietat en funció del tipus d'entitat, en termes generals, les persones joves participen menys en entitats que les adultes. Pau Alarcón, al capítol 7, destaca que quan es miren les persones que tenen rols de més implicació en les enti-

tats, aquestes diferències s'atenuen. Tal com apuntaven els resultats de l'anterior EPP, sembla que les persones joves quan participen en entitats prefereixen fer-ho mostrant-se actius i implicats. D'alguna manera tendeixen a delegar menys que els adults la seva implicació política. A l'anàlisi de clúster que presentem en aquest text també hi ha un resultat en aquesta línia. Mentre en els adults apareix un grup de persones que estan associades, però no duen a terme cap altra acció de participació, en els joves, el grup dels associats es mostren també actius en altres formes d'activisme.

Sembla, doncs, que en línia amb la seva implicació subjectiva més directa i menys mediada, les persones joves tenen una preferència per formes de participació que els vinculin directament amb les motivacions per les quals decideixen mobilitzar-se. Són, per tant, menys propensos a les formes que impliquen una delegació de la participació.

Diversitats i desigualtats

Per acabar, cal no oblidar que estem davant d'un col·lectiu molt divers. En els paràgrafs anteriors s'ha parlat de tendències i patrons comuns entre el col·lectiu jove. Aquest apunt és una advertència per no oblidar la seva diversitat interna. Al començament d'aquest text s'ha presentat una tipologia que fa evident que, pel que fa als patrons de participació política, no hi ha una sola manera de ser jove.

Al llarg de tots els capítols, els diferents autors i autores han tingut en compte els factors de desigualtat que expliquen, per exemple, la major o menor predisposició a participar. Les persones amb nivells baixos d'estudis, en situacions de precarietat laboral, que provenen de famílies amb menys capital econòmic i educatiu, tendeixen a presentar perfils de més passivitat. L'intens context polític del procés independentista ha fet que, en moltes anàlisis, la posició respecte a la independència aparegués com un factor clau que absorbeix l'efecte d'altres variables relacionades que tradicionalment tenien un efecte determinant en la predisposició a participar, com la llengua o el lloc de naixement propis i familiars.

En el capítol 9, Sílvia Claveria ha abordat el paper del gènere en les actituds polítiques i les pautes de participació. El capítol constata que les diferències de gènere en la relació de la ciutadania amb la política són menors entre els joves que en la resta de grups d'edat. Sembla que, tot i que hi ha molt camí per fer, hi ha una millora generacional en les desigualtats que venen dels factors culturals i els estructurals. En canvi, hi ha una pantalla que es manté inalterable i que està a la base del manteniment de les desigualtats en els rols ciutadans entre homes i dones: el repartiment de les càrregues familiars i de cures. Les desigualtats es fan més evidents en el grup de 30 a 44 anys perquè és on es produeix en la majoria de casos la maternitat. És quan apareixen aquestes càrregues que s'observa com es reproduïxen els rols que reserven un paper més passiu de la dona a l'esfera pública.

4. CONCLUSIONS. PARTICIPAR DES DE LA PERIFÈRIA I SENSE INTERMEDIARIS EN UN ESCENARI DE MOBILITZACIÓ

Al llarg d'aquesta publicació s'han analitzat les dades de l'EPP per tractar diversos temes vinculats a la relació de les persones joves amb la política, posant l'èmfasi en diversos temes i perspectives. Volem acabar destacant tres elements que contribueixen a comprendre la naturalesa i la singularitat d'aquesta relació i que han estat presents en la interpretació dels resultats de l'EPP: 1) la posició perifèrica de la joventut en l'espai social, 2) la predisposició a utilitzar formes i vies de relació més directa, sense intermediaris, en la relació de les persones joves amb la política i 3) els efectes encreuats de l'escenari de gran mobilització arran del procés sobiranista i el referèndum de l'1 d'octubre del 2017. Són elements que corresponen a diferents capes: d'una banda la posició en l'espai social de la joventut està condicionada per processos socials de llarg abast i té implicacions sobre tota una generació. En canvi, quan parlem de participació directa, ens referim a les estratègies de relació (actituds i comportaments) que adopten les persones joves. L'últim element, el context de polarització i mobilització, fa referència a una circumstància històrica puntual. Es fa necessari tenir en compte aquestes tres capes o nivells d'interpretació per comprendre millor les dinàmiques de la implicació política dels joves avui.

A la publicació de l'anàlisi de l'anterior edició de l'EPP (Soler-i-Martí, 2013) s'acaba, precisament, destacant la importància de tenir en compte la posició social perifèrica de la joventut en els espais de rellevància i entenent les seves orientacions cap a la política. Des del 2011 fins ara aquesta posició perifèrica no s'ha atenuat. La precarització de les condicions de vida, la sensació creixent de vulnerabilitat, la inestabilitat de les transicions i la dificultat per assolir les expectatives pròpies continuen sent trets propis de l'actual generació jove. Ja fa uns anys que els indicadors macroeconòmics diuen que hem sortit del període de recessió

i, des de fa una mica menys, això s'ha vist reflectit en una millora de la taxa d'atur juvenil i altres indicadors de mercat laboral. De totes maneres, les generacions que han viscut la seva joventut en aquest període continuen intensament marcades per la crisi econòmica. Això és el que es desprèn de l'anàlisi de l'última edició de l'Enquesta a la joventut de Catalunya (Serracant, 2018), en què es fa evident que les trajectòries educatives i laborals i les estratègies d'habitatge i formació de família de les generacions joves continuen determinades per les cicatrius de la crisi. Aquest fet consolida, allarga i aprofundeix la vivència que té la gent jove de llunyania respecte als espais socials més centrals, de seguretat, rellevància i poder. I és des d'aquí, des dels marges, que la gent jove construeix la seva relació amb la política. Des d'aquesta posició la dimensió més institucional de la política (la dels parlaments, els tribunals, els partits polítics o les pàgines de política dels diaris) queda molt lluny. Aquesta distància no és igual a tot arreu. Hi ha països on la posició en l'espai social de la joventut no està tan lluny del centre, depenent de les facilitats, recursos i atencions que el sistema ofereix a la joventut per superar aquest període de construcció del projecte de vida. En els casos, com el català, de més precarietat i vulnerabilitat de les transicions, de menys suport de les polítiques públiques, les persones joves opten més pel distanciament, la passivitat i els mecanismes extrainstitucionals de participació (Soler-i-Martí i Ferrer-Fons, 2015).

La posició més allunyada de la joventut respecte als espais socials de rellevància i poder es pot considerar fins a cert punt normal. La joventut, des d'un punt de vista de cicle de vida, és precisament el moment vital en què es van incorporant relacions socials i adoptant hàbits d'implicació. Es tractaria d'una mena de transició ciutadana que culmina el procés de socialització política i acaba amb la integració plena a la vida adulta. El que estem vivint, però, és que, tal com passa amb altres transicions, hi ha una precarització i allargament tal d'aquests processos que determinades característiques passen a ser marques pròpies d'una generació. Això dibuixa un canvi generacional que fa que el lloc de destí del procés de maduració o socialització política no sigui el mateix que en generacions anteriors i, en concret, que aquest acostament als espais de rellevància i centralitat no acabi de produir-se mantenint les actituds de cert desinterès i desconfiança cap a la política institucional i els seus principals actors.

Aquesta tendència generacional explicaria, en part, el segon element a destacar, el de la implicació i participació sense intermediaris. En l'apartat anterior ja s'ha explicat com l'anàlisi de les dades ha posat de manifest aquesta predisposició de la gent jove a implicar-se políticament d'una manera més directa, prescindint dels agents de representació o mediació social i política. I és que són precisament agents que estan pensats en una lògica des de la centralitat social que els joves perceben com a allunyada. En canvi, com també s'ha anat explicant, cada cop més les persones joves acumulen més recursos que els habiliten per informar-se, formar-se opinions, difondre-les i actuar socialment i políticament de manera autònoma a organitzacions, partits i institucions. Des de fa uns anys hi ha hagut diverses contribucions en aquesta línia que ajuden a comprendre la compatibilitat d'alguns dels discursos més clàssics de la individualització, l'apatia i la desafecció de la joventut amb l'evidència del paper de les generacions joves com a agent polític amb una gran capacitat d'indignació i mobilització espontània (Benedicto, 2013; Feixa i Nofre, 2013). Les generacions joves segueixen buscant significats i sentit polític i moral a les institucions tradicionals, però es presenten tan distants que perden el sentit. I és precisament aquest desencantament d'on apareixen les noves formes d'organització, participació i vinculació social (Reguillo, 2012).

És en aquest marc de relació de la joventut amb la política que cal interpretar les seves reaccions en la situació política dels últims anys a Catalunya i, en particular, les seves actituds i comportaments durant la tardor del 2017. En aquell moment polític de tanta intensitat es van concentrar multitud d'elements de diferent naturalesa que podien generar alhora reaccions de desencantament, cansament, indignació i implicació entre la joventut. D'una banda, tot el procés polític institucional, estratègies partidistes, discursos interessats..., responen a aquella esfera de la política que la gent jove sent més lluny. De fet, en el capítol sobre actituds de l'informe general de l'EPP (Soler-i-Martí, 2019), s'ha vist com el mateix conflicte Catalunya-Espanya és un dels temes clàssics de la política tradicional que interessa significativament menys als joves que a altres grups d'edat. D'una altra banda, en els mesos que envolten l'1 d'octubre del 2017 també van entrar en joc alguns elements que interpel·len de forma molt directa la implicació social i política i sobre els quals les persones joves tendeixen a reaccionar. Alguns fets com la repressió o

les càrregues policials van desencadenar innumbrables reaccions *online* i *offline* i mobilitzacions espontànies. La preferència de les persones joves per una democràcia més participativa també podria explicar una elevada indignació davant la negativa a facilitar l'opció del referèndum sigui quina sigui la seva posició respecte a la independència. Aquests elements, amb un alt contingut moral, mobilitzen de manera més efectiva els mecanismes d'implicació espontània, als quals les generacions més joves responen.

Per tant, la situació política a Catalunya mostra un escenari amb efectes ambivalents, si no contradictoris, en la forma de situar-se davant la política de les generacions joves. D'una banda, el conflicte territorial, nacional o identitari és un espai molt apropiat per la política institucional, un espai del qual les persones joves se senten distants i desencantades. Però de l'altra, hi ha elements d'implicació molt directes, d'indignació i solidaritat que connecten espontàniament i directament amb allò que interpel·la la gent jove a actuar.

Més enllà de la intensitat del moment polític dels últims temps, els resultats de l'EPP segueixen dibuixant una joventut molt diversa que, en termes generals, tendeix a sentir-se allunyada i desencantada de la política institucional. Però és sobre aquesta llunyania que es construeix una implicació social i política més directa i espontània que anirà exigint a la democràcia anar flexibilitzant els seus mecanismes de participació, representació i legitimitat.

BIBLIOGRAFIA

ALWIN, D. F. i KROSNICK, J. A. (1991). "Aging, Cohorts and the Stability of Sociopolitical Orientations over the Life Span." A: *American Journal of Sociology*, vol. 97 (1), p. 169–195.

ANDUIZA, E.; CRISTANCHO, C., i SABUCEDO, J. M. (2014). "Mobilization through on line social networks: the political protest of the indignados in Spain". A: *Information, Communication & Society*, vol. 17 (6), p. 750-764.

BENEDICTO, J. (2013). "The political cultures of young people: an uncertain and unstable combinatorial logic". A: *Journal of Youth Studies*, vol. 16 (6), p. 712-729.

CAÍNZOS, M. (2006). "Participación de los jóvenes españoles en manifestaciones. Comparación con los jóvenes europeos y análisis de sus determinantes". A: *Revista de Estudios de Juventud*, núm. 75, p. 121-153.

FEIXA, C. i NOFRE, J. (2013). *#Generación Indignada*. Barcelona: Milenio Editorial.

GALAIS, C. (2012). "¿Cada vez más apáticos? El desinterés político juvenil en España en perspectiva comparada". A: *Revista Internacional de Sociología*, vol. 70 (1), p. 107-127.

GONZÀLEZ, I. (Coord.) (2007). *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*. Barcelona: Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.

MANNING, N. (2013). "I mainly look at things on an issue by issue basis': Reflexivity and phronêsis in young people's political engagements". A: *Journal of Youth Studies*, vol. 16 (1), p. 17-33.

NEUNDORF, A. i SMETS, K. (2017). "Political Socialization and the Making of Citizens". A: *Oxford Handbooks*". [En línia]. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199935307.013.98.

NORRIS, P. (2004). "Young people and political activism: From the politics of loyalties to the politics of choice?". Intervenció al simposi del Consell d'Europa Young People and Democratic Institutions: From Disillusionment to Participation, Estrasburg.

REGUILLO, R. (2012). *Culturas juveniles. Formas políticas del desencanto*. Buenos Aires: Siglo Veintiuno Editores.

SEARS, D. i LEVY, S. (2003). "Childhood and Adult Political Development". A: D. SEARS, L. HUDDY i R. JERVIS (ed.). *Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford: Oxford University Press.

SERRACANT, P. (Coord.) (2018). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2017*. Barcelona: Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SOLER-I-MARTÍ, R. (2013). *Democràcia, participació i joventut*. Barcelona: Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

SOLER-I-MARTÍ, R. i FERRER-FONS, M. (2015). "Youth participation in context: the impact of youth transition regimes on political action strategies in Europe". A: *The Sociological Review*, núm. 63, p. 92-117.

SOLER-I-MARTÍ, R. (Coord.) (2019). *Joventut, implicació i context polític a Catalunya. Una anàlisi de l'Enquesta de participació i política 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

STRATE, J.; PARRISH, C.; ELDER, C. i FORD, C. (1989). "Life Span, Civic Development and Voting Participation". A: *American Political Science Review*, vol. 83 (2), p. 443-464.

VERBA, S. i NIE, N. (1972). *Participation in America. Political democracy and social equality*. Nova York: Harper & Row.

ANNEX

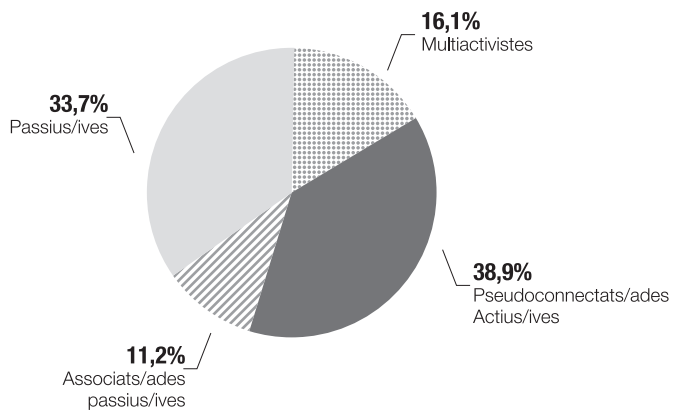
TAULA 1. Característiques sociodemogràfiques i actituds polítiques dels grups de joves en funció dels patrons de participació. Catalunya, 2017. Percentatge

Variables		Multiactivistes	Connectats/ades	Associats/ades	Passius/ives	Total
Sexe	Home	48,4	56,8	37,9	50,5	50,5
	Dona	51,6	43,2	62,1	49,5	49,5
Grup d'edat	De 16 a 19 anys	22,5	29,8	20,5	24,9	25,4
	De 20 a 24 anys	37,4	32,9	32,6	35,2	34,5
	De 25 a 29 anys	40,1	37,3	47,0	39,9	40,0
Nivell educatiu	Estudis obligatoris o inferior	22,0	37,3	29,5	50,1	38,6
	Estudis secundaris postobligatoris	52,2	46,3	50,8	40,5	45,6
	Estudis superiors	25,8	16,5	19,7	9,4	15,8
Situació d'activitat	Treballant	57,5	53,1	57,4	55,3	55,3
	Estudiant (exclusivament)	38,7	39,0	26,4	29,8	33,8
	A l'atur	3,9	7,9	16,3	15,0	11,0
Emancipació	Emancipat/ada	40,1	37,3	53,0	40,3	41,0
	No emancipat/ada	59,9	62,7	47,0	59,7	59,0
Nivell d'estudis del pare i la mare	Pare i mare amb estudis primaris o inferiors	7,7	22,4	26,6	45,6	29,2
	Pare o mare amb estudis secundaris (no superiors)	48,1	42,9	37,5	38,5	41,4
	Pare o mare amb estudis superiors	44,2	34,7	35,9	15,9	29,3
Llengua familiar	Català	67,6	45,8	31,1	31,5	42,2
	Castellà (només)	24,7	42,1	52,3	47,5	42,5
	Altres llengües	7,7	12,1	16,7	20,9	15,4

Variables		Multiactiuvistes	Connectats/ades	Associats/ades	Passius/ives	Total
Lloc de naixement	A Catalunya	84,6	76,1	61,8	61,8	70,2
	A la resta d'Espanya	3,8	5,3	3,1	3,0	3,8
	En un altre país	11,5	18,6	35,1	35,2	25,9
Grandària del municipi	Menys de 10.000 hab.	28,0	16,8	15,9	18,7	19,4
	De 10.001 a 50.000 hab.	27,5	25,5	23,5	27,1	26,2
	Més de 50.000 hab.	19,8	31,4	28,8	42,6	33,4
	Barcelona	24,7	26,4	31,8	11,6	21,0
Interès per la política (mitjana 0-10)		7,72	6,35	5,72	3,82	5,52
Interès polític orientat a les causes (mitjana 0-10)		8,35	7,84	7,87	6,92	7,59
Confiança en les institucions (mitjana 0-10)		4,05	4,11	3,69	4,12	4,05
Ideologia esquerra-dreta (mitjana 0 esquerra - 10 dreta)		3,19	4,45	4,33	5,24	4,47
Independentisme	Independentista	77,5	42,5	25,8	14,3	35,5
	No independentista	15,9	47,5	52,3	60,6	47,7
	No es posiciona	6,6	9,9	22,0	25,1	16,8

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

GRÀFIC 1. Tipus d'adults (més de 29 anys) en funció de la seva participació política. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

TAULA 2. Patrons de participació dels diferents tipus d'adults en funció de la seva participació política. Catalunya, 2017 ¹

Multiactivistes				
N=124 // 16,1%	N	% grup ²	% variable ³	Pes ⁴
Participació expressiva	(95)	67,4	76,6	4,36
Participació en línia	(113)	42,6	91,1	2,72
Protesta	(124)	38,5	100,0	2,49
Processos participatius de l'Administració	(62)	70,5	50,0	4,48
Protesta il·legal	(35)	94,6	28,2	6,10
Contacte i col·laboració institucional	(66)	56,9	53,2	3,66
Consum polític	(98)	41,5	79,0	2,68
Responsable d'entitats	(26)	47,3	21,0	3,07
Participació en entitats	(75)	26,4	60,5	1,71
Pseudoconnectats/ades - Actius/ives				
N=299 // 38,9%	N	% grup ²	% variable ³	Pes ⁴
Protesta	(184)	57,1	61,5	1,53
Participació en línia	(142)	53,6	47,5	1,42
Consum polític	(129)	54,7	43,1	1,46
Protesta il·legal	(1)	2,7	0,3	0,07
Participació expressiva	(34)	24,1	11,4	0,65
Processos participatius de l'Administració	(23)	26,1	7,7	0,69
Participació en entitats	(112)	39,4	37,5	1,06
Contacte i col·laboració institucional	(47)	40,5	15,7	1,08
Responsable d'entitats	(20)	36,4	6,7	0,98

Associats/ades - Passius/ives

N=86 // 11,2%	N	% grup ²	% variable ³	Pes ⁴
Participació en entitats	(86)	30,3	100,0	2,83
Protesta	(0)	0,0	0,0	0,00
Participació en línia	(0)	0,0	0,0	0,00
Consum polític	(0)	0,0	0,0	0,00
Contacte i col·laboració institucional	(0)	0,0	0,0	0,00
Participació expressiva	(2)	1,4	2,3	0,13
Processos participatius de l'Administració	(2)	2,3	2,3	0,21
Protesta il·legal	(0)	0,0	0,0	0,00
Responsable d'entitats	(5)	9,1	5,8	0,85

Passius/ives

N=259 // 33,7%	N	% grup ²	% variable ³	Pes ⁴
Protesta	(0)	0,0	0,0	0,00
Participació en entitats	(0)	0,0	0,0	0,00
Participació en línia	(0)	0,0	0,0	0,00
Consum polític	(0)	0,0	0,0	0,00
Participació expressiva	(0)	0,0	0,0	0,00
Contacte i col·laboració institucional	(0)	0,0	0,0	0,00
Processos participatius de l'Administració	(0)	0,0	0,0	0,00
Responsable d'entitats	(0)	0,0	0,0	0,00
Protesta il·legal	(0)	0,0	0,0	0,00

Font: Enquesta de participació i política 2017 (Generalitat de Catalunya)

¹ A les taules següents de descripció dels diferents grups del clúster l'ordre que es presenten les diferents variables de participació indica la importància que té cadascuna en la definició del grup.

² Percentatge d'individus del grup que han dut a terme l'acció de participació respecte al total d'individus que han dut a terme l'acció del conjunt de la mostra.

³ Percentatge d'individus del grup que han dut a terme l'acció de participació respecte al total d'individus del grup.

⁴ Ràtio del percentatge d'individus que han dut a terme l'acció en el grup respecte al total d'individus que han dut a terme l'acció en el global de la mostra. Quan el valor és 1, significa que el pes de la variable al conglomerat és el mateix que al total de la població; quan està per sota d'1, significa que és menor, i quan està per sobre d'1, major.

ALTRES TÍTOLS PUBLICATS EN AQUESTA COL·LECCIÓ

1. **JOVES ENTRE DOS SEGLES.** Francesc-Marc Àlvaro. 1998
2. **NOUS OBJECTIUS PER A L'EDUCACIÓ-INFORME DELORS.** Enric Masllorens. 1998
3. **ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** Gabise, SA. 1999
4. **JOVES I PARTICIPACIÓ A CATALUNYA.** Fundació Ferrer i Guàrdia. 1999
5. **20 ANYS DE PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA. 20È ANIVERSARI DEL CONSELL NACIONAL DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** CNJC. 1999
6. **ESTUDI DE COMPORTAMENT DELS JOVES ESTUDIANTS DE BARCELONA.** Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat. 1999
7. **LA VIOLÈNCIA COM A RECURS I COM A DISCURS.** Manuel Delgado. 1999
8. **ELS JOVES CATALANS EN EL 2011. ELS CANVIS QUE VÉENEN.** Centre d'Estudis Demogràfics. 2000
9. **ELS JOVES CATALANS I L'HABITATGE.** Carme Trilla i Institut DEP. 2000
10. **L'ENTORN QUOTIDIÀ DELS ADOLESCENTS AMB MALALTIES CRÒNIQUES.** Joan Carles Surís, Russell Viner i Robert W. Blum. 2000
11. **TREBALL, VALORS I CANVI. LES RUPTURES EN LA PRECARIETAT.** Daniel Ortiz i Iván Miró. 2001
12. **GENERACIÓ @. LA JOVENTUT AL SEGLE XXI.** Carles Feixa. 2001
13. **JUGAR TREBALLANT, TREBALLAR JUGANT: LES IDENTITATS JUVENILS I EL DEBAT SOBRE OCUPACIÓ I OCIOSITAT.** Robert G. Hollands. 2001
14. **ELS CONTEXTOS CANVIANTS DE LA JOVENTUT AL SEGLE XXI.** Andy Furlong i Fred Cartmel. 2001
15. **MIGRACIONS INTERNACIONALS I POBLACIÓ JOVE DE NACIONALITAT ESTRANGERA A CATALUNYA.** Centre d'Estudis Demogràfics. 2001

16. **DE LES OPORTUNITATS DESIGUALS A LA MANCA IGUALITÀRIA D'OPORTUNITATS.** Les dimensions de gènere del canvi social i la joventut a Europa. Lynne Chisholm. 2001
17. **ELS TÈCNICS EN LA POLÍTICA DE JOVENTUT DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA CATALANA.** Pere Soler(coord.), Albert Bayot, Anna Planas i Josep Vila. 2002
18. **JOVENTUT, OKUPACIÓ I POLÍTQUES PÚBLIQUES A CATALUNYA.** Ricard Gomà (coord.). 2003
19. **ENQUESTA ALS JOVES DE CATALUNYA 2002 –AVANÇAMENT DE RESULTATS–.** Joaquim Casal, Maribel García, Rafael Merino i Miguel Quesada. 2003
20. **LA IMMIGRACIÓ I EL TREBALL INTERCULTURAL A LES ENTITATS D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE DE CATALUNYA.** Diego Herrera, Bernat Albaigés i Mercè Garet. 2003
21. **CULTURA JUVENIL I GÈNERE.** Roger Martínez. 2003
22. **EL TERRITORI I LA MOBILITAT MIGRATÒRIA DELS JOVES A CATALUNYA.** Juan Antonio Mòdenes i Joaquim Recaño. 2003
23. **ELS JOVES CATALANS I L'HABITATGE, 1999-2003.** Institut DEP. Carme Trilla. 2003
24. **CRISI DEL TREBALL I EMERGÈNCIA DE NOVES FORMES DE SUBJECTIVITAT LABORAL EN ELS JOVES.** Bernat Albaigés (dir.). 2004
25. **EMANCIPACIÓ DOMICILIÀRIA, LABORAL I FAMILIAR DELS JOVES A CATALUNYA.** Pau Miret. 2004
26. **ELS NOUS RURALS DEL PALLARS SOBIRÀ.** Eva Lluvich i Mònica Ortega. 2004
27. **LA SOBREQUALIFICACIÓ ENTRE ELS JOVES CATALANS.** Pau Serracant. 2005
28. **JOVES ADULTS I POLÍTQUES DE JOVENTUT A EUROPA.** Premi Joventut 2003. Juan Manuel Patón. 2005
29. **ELS COMPORTAMENTS ALIMENTARIS DELS I LES JOVES EN EL PROCÉS D'EMANCIPACIÓ.** Elena Espeitx (dir.). 2006
30. **ADOLESCÈNCIA FEMENINA I RISC SOCIAL.** Premi Joventut 2005. Anna Berga. 2007
31. **LA INFLUÈNCIA DE L'EDAT EN EL COMPORTAMENT ELECTORAL A CATALUNYA.** Raül Tormos. 2007

32. **IDENTITAT, INTEGRACIÓ I ESCOLA. ELS JOVES D'ORIGEN MARROQUÍ A LA PERIFÈRIA DE BARCELONA.** Premi Joventut 2006. Jordi Pàmies. 2008
33. **PARTICIPACIÓ, POLÍTICA I JOVES.** Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana. Isaac González, Jordi Collet i Josep Sanmartín. 2008
34. **FER-SE ADULT. SOCIOLOGIA COMPARADA DE LA JOVENTUT A EUROPA.** Cécile Van de Velde. 2008
35. **LES TRANSICIONS DE LA VIDA ADULTA EN EL CONTEXT DE LA GLOBALITZACIÓ.** Carles Simó. 2008
36. **UNA NOVA ESCENA DEL DRAMA ENTRE VELL I JOVE / NEW PERFORMANCE OF THE OLD VS. YOUNG DRAMA.** Zygmunt Bauman. 2008
37. **ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2007.** Pau Miret, Antoni Salvadó, Pau Serracant i Roger Soler. 2008
38. **CATALAN YOUTH SURVEY -2007 EDITION-**. Pau Miret, Antoni Salvadó, Pau Serracant i Roger Soler. 2009
39. **ESTRATÈGIES, TRAJECTÒRIES I APORTACIONS DE JOVES TRANS, LESBIANES I GAIS.** Gerard Coll-Planas, Gemma Bustamante i Miquel Missé. 2009
40. **STRATEGIES, TRAJECTORIES AND CONTRIBUTIONS OF YOUNG TRANSSEXUALS, LESBIANS AND GAYS.** Gerard Coll-Planas, Gemma Bustamante i Miquel Missé. 2010
41. **JOVES D'ORIGEN IMMIGRANT A CATALUNYA. NECESSITATS I DEMANDES.** Una aproximació sociològica. Amado Alarcón i Rosa Alcalde. 2010
42. **THE NEEDS AND DEMANDS OF YOUNG PEOPLE OF IMMIGRANT ORIGINS IN CATALUNYA.** A sociological approximation. Amado Alarcón i Rosa Alcalde. 2010
43. **LLENGUA I JOVES.** Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana. Joan Pujolar, Isaac González, Anna Font i Roger Martínez. 2010
44. **CONDICIONS DE VIDA I HÀBITS SOCIALS DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** Cristina Sánchez. 2010
45. **MITJANS DE COMUNICACIÓ I JOVES.** Anàlisi de la situació, mecanismes d'intervenció i decàleg per a un tractament informatiu adequat de les persones joves. Mònica Figueras i Marcel Mauri. 2010

46. **CULTURA I JOVES II.** Hàbits culturals i polítiques públiques. Xavier Fina, Martí Comas, Marta Domènech, Sònia Marzo i Carles Spà. 2010
47. **SALUT I JOVES.** Dels contextos i les pràctiques de risc a les polítiques de promoció de la salut. Josep Espluga (coord.). 2010
49. **LA PROMOCIÓ DE LA PARTICIPACIÓ JUVENIL DE L'ACCIÓ COMUNITÀRIA.** Aportacions d'un estudi de cas. Premi Joventut 2010. Marta Ballester i Frago. 2013
50. **MOVIMENTS SOCIALS I JOVES ACTIVISTES.** Una aproximació qualitativa de la participació de la joventut en organitzacions polítiques no convencionals. Jordi Mir Garcia (coord.). 2013
51. **DEMOCRÀCIA, PARTICIPACIÓ I JOVENTUT.** Una anàlisi de l'Enquesta de participació i política 2011. Roger Soler i Martí. 2013
52. **ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2012.** Una mirada global a les persones joves en temps de crisi. Pau Serracant i Melendres i Saleta Fabra i Anton. 2013
53. **LA NOVA PAGESIA: RELLEU GENERACIONAL EN EL MARC D'UN NOU PARADIGMA AGROSOCIAL.** Neus Monllor i Rico. 2015
54. **TIC I JOVES.** Reflexions i reptes per al treball educatiu. Ariadna Fernández-Planells, Maria-José Masanet i Mònica Figueraz-Maz. 2016
55. **LA PARTICIPACIÓ CULTURAL DE LA JOVENTUT CATALANA 2001-2015.** Antonio Ariño Villarroya i Ramón Llopis Goig. 2016
56. **MARXAR PER TORNAR.** L'adquisició de competències professionals en l'emigració internacional de les persones joves. Neus Alberich i González, Clara Rubio i Ros i Pau Serracant i Melendres. 2016
57. **ESTRATÈGIES DELS MUNICIPIS EN MATÈRIA DE JOVENTUT A CATALUNYA.** Una anàlisi de l'Enquesta a municipis i comarques. Saleta Fabra i Anton. 2018
58. **ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** Una mirada global sobre la joventut de Catalunya. Pau Serracant Melendres i Mireia Sala Torrent. 2018
59. **APRENENTATGE DEMOCRÀTIC I CIUTADANIA.** La participació de quatre joves d'origen immigrant: una perspectiva narrativa. Premi joventut 2018. Alba Parareda Pallarès. 2019

COL·LECCIÓ **APORTACIONS**

Una aproximació sintètica a la situació
i les necessitats de la joventut a Catalunya

L'actual generació jove ha crescut en un marc de profundes transformacions socials i polítiques. Molts han anat construint les seves trajectòries contra corrent, en un context de crisi econòmica i de gran incertesa sobre el futur. Des del punt de vista polític, han estat anys de grans mobilitzacions, en especial el 15-M i el procés sobiranista, de canvis radicals en l'oferta partidista i d'emergència de nous discursos. Tot plegat ha generat o reforçat dinàmiques d'allunyament de la gent jove respecte a algunes dimensions de la política i, alhora, ha comportat noves oportunitats d'implicació i activisme.

Amb dades de l'Enquesta de participació i política 2017, l'estudi analitza aquesta complexa relació de la joventut amb la política, la seva singularitat i diversitat, les desigualtats i els efectes del context.

**Generalitat
de Catalunya**